

5
Udarnik

A P R E L - 1 9 3 3 V O

№ 4

НЗК Коми
1-1

ВЫЛ ПАС.

Ş E M Ə

Г.П.Б. в Лигр.
Ц. 1933 г.
Акт № 533

Mədlapəvşan lomzış biən
 Petə tuvsov sonđi.
 Aslas jugərjasnas sija
 Zarniaşnı pondis.
 Asja luntəv lənsə zugə.
 Kənkə petuk şylə.
 Tədtəg pəris sonđi jugər
 Şemə volpaş vylə.
 Zarni sonđi, lo zə gəştən,—
 Vələnəj muşan çoləml
 Muas mərtçəd aşşəd pəştə...
 Gərnı-kəznı kolə.
 Talun nımkod Şemə dadlıb,
 Nımkod, dolıd, gaza;
 Veşig kerka pəkəş radlə,
 Kız ez radlıv vəzən.
 Sonđi gəgyl vıvlañ kətə
 Vər tujanjas pələn...
 Gərnı suvtam radış-radə
 Kız kəkjamış vələn.
 Kəjdış bur.. Mi daşəş kəznı:
 Plug, pıñajas zoqəş..
 Uzlən jurgəm kutas səznı
 Paşkəd mujas vömən.
 Taeəm məvrən Şemə çetçis
 Sonđi petan kadə...
 Talun aşv gərnı letças
 Şemələn brigada.

* * *

Sonđi petəm Şemə zev unaş tədlis,
 Şyl şurlis sudtəm şəkəd uz.
 Ovlis gəla...
 Uzjəz pəkəş pədlis...
 A jərtəd şylən nemış vəli kus,
 Bıdşa dumış Şemə jurə volə:
 Kəjdış avı...
 Gərjəj zik-ñin suj...
 Vələj ebg,
 A kəznı menım kolə...
 Kod-nə indas pikış petan tuj?*"
 I Əvram ordə Şemə vəli munas:
 — Vaj mezdvıv...
 Pikış menə mezd...
 — Mezda...

Səmn menə en-zə vunəd...—
 Da Şemə gorsə çəvtas petla gez.
 Şəkəd dumən aşvjasın çetçə.
 Sonđi vorskə..
 No Şemə vukış, skər.
 Laçman saşə gərnı sija letçə,
 A ezməm muas bergavnı on tər.

* * *

Şemə toskın vorskə
 Sonđi jugər.
 Kənkə petuk gorzə —
 Lənsə zugə.
 Tulış gorən şylə
 Asja gazış.
 Şeməş dum vylə
 Uşı vazış:

Gəlyñik oləm...
 Zuzıd Karpat...
 Dəssiziməd volən
 Gımalan kad...

I şinvostis voşkovtis vo —
 Bordja dasəkmışəd vo...
 Vər pəvsti munə otrad,—
 Vojmulən Gərd kavalərıja.
 I medvozın Xadzi Murat—*)
 Vəlyşkəd şornitə melia.

Şeməsləntəmaş bagatır pozəmjas
 Vojvıv parmaış vukışa ləñ.
 Şiktış ru pəkə tırıvıjə vosəma.
 Murtsa tıdıştə Vagalən vəñ.

Uşt-Vagaın—vrag...
 Zugədnı sıjəs
 Xadzi-Murat
 voştis as kiə.

— Me vərşə—vozəl...
 Suţlalə təv!!!
 Bandakəd koşə
 Levə bur vöv.

*) Xadzi-Murat komandujtlis Vojvıv front vylın
 Gərd kavalərıjskəj otradən.

Pomnita lʹsʹam...
Šikt sʹarʹn voj...
Bandalʹs pʹsʹjʹam...
Ranitʹcʹam soj...
.....
.....

* * *

Šakʹd dumʹn asʹvʹjasʹn cʹetʹcʹa.
Sondi vorsʹe...
No šemʹa bukʹs, skʹer.
Lačʹman saʹjʹ gʹarʹn sʹiʹjʹ letʹcʹa.
A ezmʹm muʹas bergʹavʹnʹ on tʹer.

Simʹm amʹs ezmʹm muʹe saekʹe.
— No-zʹe Karko!—
I svačkʹe mʹskʹas nʹer.
Vʹlʹs pʹesʹšʹe...
Šakʹda zʹev kʹaskʹe—
Murʹtsʹa kʹskʹe pʹallʹs šakʹd gʹer.

A lunsʹer sonʹdi nʹemʹzʹalʹittʹag soʹtʹe.
Vʹlʹs suʹvtis...
Vozʹe oz-ŋin mun.
Nʹer ez oʹtsʹav...
Karko sʹlʹn vodis...
Šemʹa šinʹmʹn pʹemʹdis juʹgʹd lun.

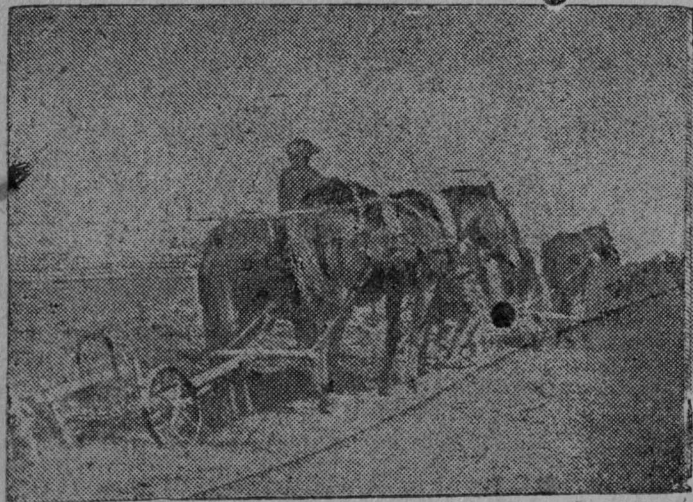
E-ek!—i pukʹsis muʹas...
Nemʹnas pʹerʹvoj vʹerdʹzis...
Oz kʹv ortʹca uzʹlʹs sum.
I seki muzʹla kolʹmʹm juʹrʹn vʹerʹzis
Зоң во чезэн бергалысь вьл дум.
.....

Kodkʹe puktis pʹelpom vʹlas kisʹe.
Šemʹa zdrʹegmuni...
No vočʹakʹv ez su.
— Cʹetʹcʹv, vizʹed!—
Suis, Nazar Mišʹe,—
Kʹtʹen tenad olʹamʹbdʹlʹn sudʹ?...

Šemʹa cʹetʹcis...
Vizʹedlis mu vʹlas:
Vʹlʹs ruzʹtʹe...
Pʹerʹama pu-gʹer...
A ortʹen gʹaza gorʹadʹlʹvʹlʹm kʹlʹe,—
Sen komʹn vʹlʹn gʹerʹenʹ mu sʹer.

Kʹat tajʹs adʹzis...
No vizʹednʹs ez kʹesʹjʹ:
Pʹr pʹedtis asʹsʹs guʹša mʹvʹp.
A talun ačʹs sʹiʹjʹ mʹvʹpsʹe vʹerʹzis...
Da vundis vazkʹed jitaʹn kʹev.

.....
I šemʹa juʹrʹn čʹardʹen vojʹe,
Sekʹša vojʹasʹlʹn zʹvoj kʹe:
Kʹz Vaga dorʹn vetʹtis vojʹe,
Kʹz jezʹd vʹragkʹed nulis tʹs;
Kʹz tʹskʹn pʹerʹjis asʹlʹs vʹlʹe,
Med ovnʹ vʹlʹi kʹrʹd, vʹur...
No ʹnʹz pʹr-na olis gʹlʹa
Da korʹsis rikʹs pʹetan tʹuj.
Mʹvʹpnʹas gudʹr vʹaʹn uʹjʹe...
ʹd sʹlʹn tʹujʹs vʹlʹi kʹk:
Lʹivʹe munʹn kolʹxoz tʹujʹed,
Lʹivʹe vaz moz pʹkʹnʹ eʹg.
.....
I šemʹa leptis vʹeškʹd kisʹe
(Čuzʹm paʹšta vorsʹe ŋum)

Межадорса коммуна гөрө шабди
места

Ф. Пеллеговабн.

Сыктыварса за-
тежыкјас лѳсѳдчѳ-
ны нај 1 лун
кеж лѳ

Фото Пельмеговлѳн.

Da erdъn kyis:
— Nazar Misѳ!
Vaj, menam muѳd eѳe-zѳ mun!

Sek komъn vѳlѳn ѳasjis vorse
Aslas jѳzkѳd Nazar Mis...
ѳemѳ ѳuzѳm vъlyъn vorse
Tuvsov lunlѳn sѳstѳm miѳ.

* * *

ѳѳkyъd mѳvrѳn oz-din ѳetѳъ
ѳemѳ asja kadѳ...

.....
Laѳman saje gѳrny letѳѳ
ѳѳmѳlѳn brigada.

Asja sondi jenez sѳrъn
Jugѳrjasnas jѳkiѳ.
Voѳm tulъs ѳdja vѳrny
Kѳzъsъasѳs eѳktѳ.
Laѳman sajъn romъs-romѳ
Jurgѳ uzlѳn ѳylѳm...
Bli romъn... Vizѳd, to-nѳ!
Traktor murgѳm kyѳ.
— Kadlyъs vitlun mъrdqam tavo —
Kѳzam srokъs vozъk.
Medъm munъm ѳaъsѳ vajas —
Vajas kykrѳv unъk.
Sondi jugѳr vъvlyѳn katѳ
Vѳr tujanjas pѳlѳn...
Gѳrѳ ѳemѳlѳn brigada
Kъzkѳkjamъs vѳlѳn.

К Ө З А И Н

Яков садмис. Мыҗыкоко гажтөмтчөм, кушөмкө шог ноналө сөлөмсө. Яковлы спокој оз бет. Быдөн лыјас, пөрыс висан лыјас талуи оз кывны. Ставыс тырөма төдтөм өблөм дојом. Орјавлытөм җезөдчан жал кыс-сө-петө, вөсныдика вөсныдика выјөз мөвпыштныд он вермы, полөм кынтөма асөс...

Сөса, кор палалі, думвылас уөі ставыс:
„Вөлі му—абу му“.

Зев окота аслыс лоі өдјөжык четчыны да мыјкө керны, вөчны музтөз, пөс петтөз. Шөндикөд четчыс талуи ескө панјис-на. Сөмыи Яков ез четчы, бергөдчис гаш. Төдө: некушөм уж өні киас оз ыр. Төрыт өмөј ез таҗ-жө вөв?

Пөтөлөк шөлјасас тырыс жуөны төрө-канјас, гырыс да дугдывтөг вөглөдлөны усјаснас. Яковлы кажитчө, бытөз җик-жө сизі кутисны вөгласны, жувы, кышөдчыны јурас мөвпјасыс:

„Вөлі му—абу му“.

Өжөгајтөмөи тујтчөма вөлі Яковлы јурас немөвөјја мугорјасыс, став пөлөсјаснас, быд кысыиас, тајө пөрајаснас Јаковлөн јурсыс вөлі оз петав муыс. Ои тыртөм, төшщө. Јөзлы лоі Яковлөн мујасыс. Аслыс ез-на вундыны. Му јуклөм җужалі.

Төрыт, јөз летчөм бөрас, Яков дыр на вөглөдлөс, бара мөрајталіс вөслалөмөн јөзлыс мујассө, мед бура-нин төдны, ыҗыдаө аслыс сөтасны, сөмыи бурыс нинөм ез ло, җүгеис нөшта. Вөјдөрлун арталөм сөртө колө вөлі лоны кыкооквајтымын вөков кузтанас, шук. Төрыт лоі кыкооквајтымын нөл. Мөдарө мунис. Кыкооквајтымын нөл. Аслас ылаалөм җөрт сен абу, бура төдө, нөшта унаыс-на лоі ветлыны. Яковлы колө төдны? Важно-гыс, век, быдөн важ коктујјасас тувтчавөс. Кыкнан муыс өтмында јөдоклы-а, өтөыс нөл вөсколөн унжык. Ои јурсыс оз пет сижө. Колан вөј кызкө артаваліс нин, помө волис дај. Тајө нөл вөсколыс ставсө бара пуктымытис. Колө нөшта мөтрјасөн мед. А кымын-нө нөл вөсколас? Яков төдө сөмыи кымыныс... Яков мутөг оз вермы овны? Яковлы мед вөлі му, кылан—мед, китырыд чабыртны пөзө, гөгөртвы гөгөрыс...

...Пөрысөз өлис. Чорыда вужјасөма муад. Сасвіт әрөсөи көҗаиналө аслыс, пөденши-наөн јөзлы өтө лун-на ез ветлы. Немыс ужаліс аслас өвмөс гөгөр, немнас велалі овны.

Муыд ешә, овны-кө көсјан,—бура уҗав, мед уна җужтас дај мед өтө тус ез вөш. Яков вөтлыөис быд тус бөроа.

Виҗыд ешә, турунтө вужбердөдыс ышкы. Яков ышкис.

Нтинөм вөлі оз шыбытчы сылөн өвмөсас. Ставыс мөстаө мунө. Зелыд, өкуратнөј. Зө-рөдтө чөвтас-да, өинмыд некытчө оз крвкас, өтө турун оз лебчы бөкө. Либө сөрөмыд. Ставыс лүчки вөчөма.

Яков велалі овны.

дај мөд туыс вурдыөлы ез вөв. Пәрјавны му, зила, дөзмытөг кувтөзчыс—вурдыөлөн гижтөма туыс!—а гижтас саяс—абу вурдыө. Яков вөлі немыс вурдыөс. Сылы—пәрјавны, сысјавны, сөјны, зила, дөзмытөг кувтөзчыс.

Пулөн өлөмыс быдмөмын. Вылкорјасө мед бара корјасын. Яковлөн уҗын.

Мутө сыкода некөд ез уҗавлы. Нһаныд век медбур. Сыла бур көҗаинөн шуөны, сы сөртө витөны овны. Көҗан кадтө төдө—Јаковкөд көҗан, век бурөш вөскалан. Ачыс гөриг-көҗигад му вывөыд оз летчыс. Сөгөина пинөвтө, а ачыс нөҗөөнөкөн вөрө шөндө улын, корөг нөјтө, еҗакој шыблалө,—шојтчывы оз пукоыс.

Көлі ез кыпидөс паөтаин сола пөслыс көрсө төдлытөм? Став шогыс і бурыс Јаковлөн мукөд көртаөма. Сыла жал петө, вөсныдика-вөсныдика, выјөз мөвпыштныд он вермы. Гаҗтөмтчө.

Ылаын тулыс. Гөран пөра вөө. Яковлөн колө калыны видлыны мулыс кослунсө.

„Көдө колхозө оз пыр, сылы му оз ло“ —кыккө, бытөз ылысан, уөі төдвылас.

...Кушөмкө төлын вөлі сөдөка. Яков оз зев рафөјт ветлыны сөдөкајас вылад, сөмыи му јылыс-да,—мунис.

Лавкыфк керкатыр ләјкјалө щын.. Өзөсыс гурјыс, јөзыс посвөзөчыс, сөмыи керкас көмөдан жар, дука. Нһөдчөмаөө җөҗас, руалөны нһку паөјас, коркө јөҗыдөс вөв-

дөмаоо,—өні сөддө, дөмләмаоо. Мукөдыс суладөны, бабајасжык.

Пызан саян төдтөм морт сөддөм гөлсөн вюталө, кинас шөвөдлө:

—„Те-нө, піө, кор сійө мөвпаліп, уаігад гөтырыккөд алі... Ак те есіјө мат“...—сеоза мзытіс ставыс, тырі.

Јаков некор-на ез кылы му јуклөм јывсыд, мутө пө вермасны боотны. Сыла ез вермы кутчыоны. Меліја көсјіс лока артіс. Јөмыс өләдөны, нещкөны пөләөдыс, пукөдөны. Јаков бытөө оз кыв, вюталө вөзө. Шапкасө јурыс боотіс, өінсө оз лөз пызан саясавыдыс.

Нөшта уна рыт чукөртчывалісны. Колхозө Јаков ез пыр, сөмын солосоіс лөкөн став вылө. Кымын ез вютавалыны колхоз јылыс—дөггалөм сы вылө пыр тујіс. Вежөрттөм кага ещөн төдтөмтө. Кылө, кыз шоныд кыш улас пырө төдтөм кі, төдтөм, көзыд, вөрөшитө меддона вөзөссө.

Ас вылас дөгаамјасөс няжөвтіс. Олексеј Семеновічлы јөз дырјі өінмас шуіс. Еа гөгөрво, мыјла Олексеј Семеновіч кутіс дөрјыны, ставнымлы-пө колхозө колө пырны. Коди-пө оз пыр, смыл-пө му оз ло. Некод ез шу.—Јаков шуіс, дөбыда, ләјкјөд лөмөн. Аслас тіралө ставыс, радлө, верміс көт кодөскө чуткыны.

—„Те, Олексеј Семеновіч, лант, тејад гөлөсыд абу“.

Јаковлөн кывјыд сөкыд?

Нөшта өіктөсөветыні јуралыскөд дөгалө. Колхозө пыртөмыс Јаковөс кулакөні шуліс. Јаковлөн кывјыд өвінечкод?

Өні сеоза кәйтчө. Мыј вөчас мутө јуклігад? Обөдөтіны вермас? Ставсө важсө казтылө, выл пөв арталө. Зелыд мөвпјас бергалөны му гөгөр. Јаковлы оз узыс.

* * *

—Аттө... муркөдө-жө!

—Јара боотөма... Јара, миса...

—Е е-ек!..

Емөө бабајас, мужікјас, зонјас.

Саввөзөны тувос шонді улын уна пөлөс дөра лөстукјасөн, лөстукјас төләлөны, нещкөны, бытөө талун на гөгөрвоөмаөс асөмыныс быгөртөмпјанымс өләмсө, да көсјөны өдјөжык мынтөдчыны.

Вылысаң шонді, улысаң му, өөд небыдік выл гөрөм му. Му помас вьвтас код вылын суладөны чукөрөң бабајас, мужікјас, зонјас. Налөн сорні, валөн серам, најө кутчысөтөг гораа петкөдлөвы асыныыс мөвпјассө.

Серпасјас Пөлмеговлөн.

Чууев ударник-колхозчыкјас
өлөтвывса дөлегат

Колхозчык-ударникјас Слотвывса
дөлегат Көчәјінов јорт

Пыстін Јермолај Ондреј. Слот-
вывса дөлегат „Сөд Ылыч“ кол-
хозы (Троїцко Печерскө) рајон.

Бокынжык тошкајас. Налѳн чужѳмныс стрѳг. Мандач пујас ещѳн лѳз вѳр шѳрын сулалѳны чѳв, быдѳн чѳткыртчѳм сѳнјасме ѳвѳлаѳжык зѳргѳны, бытѳѳ дыш вѳрѳѳдчыныс, ѳекушѳм ѳшкан-нѳ, кулѳтан шы ез на петав најѳ вѳмјасыс. Најѳ пѳрмыс јѳз. Лѳ-сыд ѳмѳј пѳрыс јѳзлы бабајаскѳд щѳщ ыг-гывы? Најѳ пыр муниг моз сувтышталсны, прѳста виѳѳдлыны? Веокѳд налы, мыј вѳчѳѳ гѳгѳрыс?

—Еј, Мѳтреј, курѳ-ѳ-ѳ!

—Нѳѳжѳ мунап, ылѳжык воан...

—Етте-те-те... кытѳѳ кыскѳ!

Ызгѳны јѳз, бытѳѳ кѳссѳм гудѳк, уна во-жын кулѳм, друг вѳрѳѳдыштѳмыс ѳавѳстѳ став гѳлѳсјаснас ѳтпырјѳ. Вевѳѳны мѳда-мѳдсѳ, кодѳ кодѳс венас.

Јѳз възвылын му пастѳламыс разѳдѳма ѳѳѳ сормитан торјыс. Немадѳывтѳм вѳгѳн унаыс адѳывлѳм тор петкѳдлѳс талуп налы „ѳтувја вын“ ѳнуков сѳктса колхоз.

Малѳга јѳр ыжыд, Малѳга јѳр сѳнјаснад ѳн суѳ. Сен муыс пастала ѳткѳд первој сорт. Сен муыс ѳѳпѳлѳс. Со пелѳ борјасѳн торјалѳ. Быд тор асногыс гѳрѳѳ, кѳѳѳѳ, вѳнѳѳѳѳ. Гажтѳм Малѳга јѳр. Сѳз вѳлѳ коркѳ...

Но виѳјасѳн ветлѳны вѳвјас, уна вѳвјас. Чажа кылѳ кѳртулын, зездѳны ежа борјас Кѳрт паткыртѳ му.

Быд гѳгѳртѳмын пыр выл ѳ выл пласт-јас бергѳдчѳны шѳнтысны шѳндѳ југѳрјас улѳ. Сѳдѳ шѳндѳ улып лѳсталан пластјас, чѳнѳ вѳж Малѳга јѳр, ѳѳ пелѳ борјасѳн јукалѳм. Чужѳ выл, ѳѳѳ, ыжыд, шылыд.

Быд гѳрыс ѳдјѳжык зѳлѳ вѳтлѳмны вѳв-сѳ, зѳлѳ вѳшта-на варснѳтны ѳкотамо кѳрт амысѳн ѳѳкыд мусѳ.

Нѳшта, вѳшта кѳрт паткыртѳ му, кор виѳјасѳн ветлѳны вѳвјас, кор јенежыс тѳшѳѳ, пыдѳѳтѳм, помтѳм, нѳѳѳ кымѳр, ѳѳѳ шѳндѳ кѳѳт југѳрјасѳѳ, ловѳѳѳѳ ѳтувја уж. Кор ужыс ылкјан пѳѳ вѳрѳн пуѳ. кор веѳѳг Мѳтреј, быд бѳрѳзда помын курѳтыс Мѳтреј ѳз ешты курѳтны...

Мыјла налѳн сещѳм чужѳмыс? Ез-ѳ кол-лан во-на, дашкѳ, тѳјѳ-жѳ лунас, тѳјѳ-жѳ јѳзыс зумыштѳмѳн вѳлѳ кутчысны тѳјѳ ужас?

Мыјла ѳнѳ пѳсыс кѳссѳ, сѳнмыс пыр јѳнжыка лѳсталѳ пѳнтѳм горшѳн уж ылыѳ?

Сулаалѳ Јаков, зумыштѳма, бытѳѳ кодкѳ скѳрмѳдѳ сѳјѳс, ачыс мѳѳторјѳн ылаалѳма-да, мынтѳдчыныс ѳз ешты. Кыскѳ ылыѳан, му пыдѳсѳаныс колѳ јѳзалѳн ѳѳрнѳ. Ачыс став-нас естѳнѳ, јѳс пѳвсас, кѳнѳ гѳрѳны ѳз мыр-фмыс, гѳрѳны ѳкотмыс. Кыскѳ щѳщ кутчысны

гѳр вѳрѳпас, апыштны гѳртырнас мусѳ, на ещѳн рѳјкѳдны, рѳјкѳдны жужыда, тѳлкѳн, мед мѳча лѳас, мед чужас ѳан.

Јаковлы колѳ. Јаков ѳекѳр-на ез адѳыв ѳѳмѳѳѳѳм му ужалѳгѳн. Аслас сек сѳмын вѳлѳны медбур кадјасыс. ѳвалѳвалѳ: полан мукѳд ужад кутчѳѳгѳд. Гѳрѳг-кѳѳгѳд сѳјѳ ез вѳв, век кушѳмкѳ ыжыджык лунјас волѳны сек. ѳнѳ сѳјѳ адѳѳс со мынта јѳзлыс. Сулаалѳ тошкајас пѳвсын. Сен пыр-на вѳлѳ чѳв...

—Нѳѳжыд тушаа, чукла кокјаснас муѳма муас, ѳз вѳрѳзы, вылас ас дѳрамыс вурѳм немѳвѳјја новлан торјыс. Век пѳѳсѳѳзыс кѳ-завлѳ сыла бекјасас жажјалѳма новлѳмысла. Јурас, гѳрѳс ѳѳд пѳрт-кѳд, шапкајаслѳн куш пыдѳсыс колѳма, пелѳсјасыс уѳѳмаѳѳ, гѳнныс уѳѳма. Кѳас кокан, мед ѳз шуны јѳзыс—со-пѳ Јаков быдѳн кысѳѳма-локтѳма. Јаков пыр муниг моз!?

Тѳрыт сылы вундѳсны му. Лунтыр ез аскупѳс вѳв. Термасѳ, быдтор јуасѳ, мујук-лыс бѳрѳа рѳгјалѳ, сѳнсѳ ѳз лѳз. Асывоаныс кыѳаулас новлѳдлѳс јѳѳјас, мед асылыс му гѳгѳрыс сушкѳвны. Кор вундѳсны, пырыѳтѳм-пыр кутѳс вѳсавны мусѳ, пѳлѳч шыбытѳ, ѳз. Кѳкавла летчылѳс, пѳсныѳѳѳка, пѳсныѳѳѳка кѳкалѳс став борјасѳѳ.

Аскѳ кѳсѳјѳ гѳрны заводѳтны. Јаковлѳн местаын ѳѳлѳмыс?

—„Чукѳрад вѳвјасыд ѳдјѳ ветлѳны...мѳѳа мѳѳ вѳжмѳн... ѳѳ вѳвјасыд-кѳ...—вѳвјасыд-жѳ-а!“

Тѳдѳм пырыс, буксан гѳлѳсѳн кодкѳ за-водѳтѳс, помалѳс ѳѳѳ кыѳѳн, вѳмгѳрулас, мед сѳмын кызкѳ ѳдјѳжык пѳнавны.

Јаков бергѳдчѳвѳтѳг тѳдѳс. Мѳтрук Семен. Тѳшка морт. Абу-ѳмѳј сылы веокѳд? Абу-ѳмѳј кад-нѳн тошкајаслы муны? Најѳ пыр муниг моз сувтышталсны?

—„Н-но, Геркѳ...ѳп!“ дасвѳт гѳрпаста ѳѳѳ вѳн пелѳсѳлѳмѳн дѳлѳлѳс јѳз чукѳрѳс. Талалѳм ѳн пыр ѳтарѳ чѳнѳ, ѳдѳс гылан ѳѳѳ му пластјасѳн.

Вѳвјас ветлѳны зѳла, помала путкылтѳѳ му, вескыд куѳ виѳјасѳн, бытѳѳ дышѳѳѳма кулыныс, ачыс-ын бергѳдчѳ гѳртѳг. Најѳ воѳса мѳрѳсаѳѳ, шапкатѳмѳѳ, ѳѳбыдѳк лун тѳв нулѳ чужѳмјаснысѳ, сѳнмас пырѳ, пѳлас, дѳрѳм улас. Ыркѳѳѳ мортјасѳс, вѳвјасѳс.

Чаѳ, зѳв мѳча мѳѳпѳн чаѳ, трѳвкјалѳ-котралѳ, вѳсныѳѳѳк кокјаса, лѳсталан шыр гѳна. Рѳзнѳтас јѳз дѳрѳѳ, сеѳѳа трап сувтас чужјыштѳс да мѳдарѳ, мамыс мед ѳз вош. Гажа сылы...

Уѳѳ Јаковлы сѳнулас сѳјѳ—бергѳдчѳс да ѳдјѳ мѳдѳс гортланѳ, кыз тѳј пѳн тулѳ го-

рөдөйиы, бөжө суркжалдөмөн да журнас өтәр-мөдарө гөңжалдөмөн.

Важ моз тыдалан машинажасыс бырөдөсны Якованы сеңдөм полөмсө. Некод оз думайт өтчыны сы бөроа, весег некод ез казавлы сылыө пшшөмсө. I Яков лчыджка нин, но зумыджыка да мөвпалитыр мөдс нөжжө-нык аслас муаныс.

Сек сижө нөшта өтчыд, кыз унаыө-нин овлывлс сижө немн адзис аосө вылынжык мукөд мужикјас серви, кодјас көч өни, со, бара, Яков визөдөмөн, посни челаф моз ылаалөмаө кушөмкө адзывтөм чачаөн. Кушөм-нө мог сылы, Яковлы, колхоз динөз, кытчө өтувтчөмаө өиктса став „немөвөјаа корыојасыс“, „медса овмөстөм да төдчытөм јөзыс?“ Яковлы ядөз некушөм мог абу. Яков көчәин, ас шөра овмөса морт i мед көч нөшта ышөдана налөн ужыс, гөрөмыс —Яковлы вескод. Вескод на динөз. Сижө төда чорыда i некор-на өтө војт выјөз ез падмыв, мыј сижө оз лучки ов, мыј почө кычкө нөшта мөдлог овны, буржыка.

Сижө төдлс сөмын асөыс правда,—өтка-оыс „көчәинлыс“ правда. I сижө правданыс аслас течас ногнас вөлі сеңдөм топыд кыш пын, мыј сы сажыө Яковлы нинөм-нин ез тыдав, лбө тыдалс-кө—тыдалс зев мөстө-мөн, вежөдлөмөн, урөдөтөмөн.

Нөшта өтчыд пыр мунег моз, сижө визөд-лис пельпом вөмөныс мышкас, көни чукөрөн судалысны бабајас, тошка старикјас, мужикјас да ас уж јылыс јона төждысан морт ешөн варова мөдс вославын војө. Мед мужикјас визөдасын, бизгасын да шензасын. Яков „көчәин“ i сы јылыс ужалан кадө вунөд-чывын оз поч. Сылөн аслас ем уж, кодс сылы медса колана да дона.

Ез-нин кыв сижө пыр өтарө ылыөман ува-ова кылан гөлөсјассө. Төкөчө визөдны заводитан, изә подја мујас вывти тувчалитыр, сижө думајтс аски јылыө, гөрны петөм јылыө, вөв јылыө. „Чукөрд вөвјасыд өдјө ветлө-ны...мөда-мөд вежөм“... Казгыштис нөшта Митрук Семенлыс кывјассө да пыр-жө-и дој-мөмөз, висны кутис сөлөмыс вөлыс понда, кодс омөла верөдмла тавө зев јона өрө. А аски колө заводитны гөрны...

А кор шөндыс воис луншөр кадө, Яков бара шыбытис кокасөмсө да котөрөн сорөн, кок пөввылас вешкода тривкјалег тыр, мөдс Малөга јөрлан. Öдјөжык-өдјөжык колө виставны сенс гырыојаслы, медым најө пөкө-дсны Малөга гөпсө вылыс сон нурө... Оз-өд пүөмыны, сижө мајасыд... өд гөгөрвөана-жө ескө-да“. Öятај-на, асывнас Яков адзы-лис,—бизвизө вөлі Малөга асыввыс пелөсас,

Кирө му увтасын чукөрөмөм лым ва. Сес сижөс пөкөд вывлсны улч шөрас, но помөз некор ез космыв. А колө вөлі кодјыны вылыс сон нурө,—сек ескө, Яков бура төдс, зөң пласт бур му шедс морт кс улө. „Колө виставны, мед пөкөдасын“.

Сөмын, кор матыстчыны кутис, сижө бытөбө конјасис, чујмөмөн сувтыштлис: век на вөлі важ моз сарвизөны уна пөлөс лстукјасөн визөдыө јөз чукөрјас. Сесөа кутис лөнын, лөнын, дај берөдчс. Сижө некыч ез думайт, мыј век на емөс визөдыөјас, сыла повзис омеквыс лептөмыс, а јурас, бытөбө важмөма-нин, дышөника вујөртис: „мед колөкө асныс гөгөрвоасын... мем нө мыј?“

Ылын лөзалө ва, визјалө вөр пөвстти, визјас пөлөн, бытөбө келыдөник бизым ну-жалөма лөз ешкын вылө. Јооа тыдалө виз (ем-ө сижө?).—Сен јенежыс тасасө мукөдкөд.

Рытнас, сөрөникөн, саркөдссны-летчссны вөлөјас. Лажгөдчөм өикт куча кылысны гө-рөдлөмјас, варовитөмјас да том јөзалөн серам, сылөм. Яков кызвыөис најө сылөмас i көч ескө ез гөгөрво шуалан кывјассө, но кызвы-өис горша. Гөгөрвөтөм лөсыда јуралссны тувсов рытја сынөдын горјас i ставыс вөлі кушөмкө аслыс пөлөс, ез быдлунсакод. А кор бөр лөныс өикт, лөнысны шыјас,—Яков өиө војө вылөвө сувтисны талуңја сөрпасјас-ыс. Колхоз јылыс сөрнјасын мужикјас чу-жөм вылыс өнөз сижө адзывлс шпыңжалөм, шмонөтөм. Талуң-нө өинсө вежисны? Мыј лөи јөзыскөд? Мыј талуң адзисны мужикјас?

Яков, кыч көчәин, ашөр олыс морт, војдөр визөдлис вескод өинмөн колхоз вылө. Яков, кыч көчәин, кодлөи ем аслас уж, i өни-на вескода визөдө колхоз вылө, „оз көс-јы пыдөди пуктыны сижөс. Но аски колө-нин заводитны гөрны, а мөстаын ө сөлөмыс Я-ковлөн? Сылы сетисны му, ез омөл му. Сыл-өн аслас важ мујас дорыс вөлі буржык-на. Воис гөран кад. Сылөн ставыс даө. Сы јы-лыө-ө бергалөны мөпјасыс? Важ моз-ө чор-чөдтөж чорыд сылөн ескөмыс?“

Яков воалалө Öнуков грезд куча. Важ поп керка—өни гөрд пелөс, кытчө Яков өтчыд на ез пыраөлы. Воалалө, кјјассө мыш-кас кресталөмөн, нөжжөник, чөвтало өиңјаснас өтарө-мөдарө. Со, улчә, ымылын тужөкас суалалө вылөн-на лептөм сарај. Тани колхоз визө асөыс машинајас. Бытөбө первојө-на адчө, визөдлис сарај вылө i өтө визөдлөмөн ставсө артыштитс-донјалис: јон добра, А-өд унаыө-нин татс прөјдөтлис, ез „казавлы“.

Ыркыд код-на тувсов вој. „Өтө воиң са-рај, скөт карта со душ вылө дај кык нан амбар, дај ксөбөм мелнычыд выл лөи...—

Кыз морт, кодбс видчыкб аслаас уж, сїјб
вїзбдліс јбз чукбр вомбн да термастбг, но-ї
ештытбм-пырыс мбдїс вбзб. некытчб кїн
сесса ез сувтлы? Јбз чукбр чбла оегїс сылы
туј, а кор ылыомїс, кыліс, кыз кутїсны
серавны Шыр Мїкулбс.

— Колхознїк ветлб .. Гачтб лезїсны да
пешбралїсны? Мыјла-нб пыраїн колхозас?!

Гортас Јакбвлы пызан сајын дыр ез пу-
кавсы. Кбч мыј-а сїкт вблі шызбма. Сїјб
адчыліс бшїн пырыс, кыз кујмыс кымын-
нїн котбрбн сорбн терыба мунаїсны бшїн
увтї сусед-колхознїкјас, сесса мїліціонер, а
ббр мунїгас сыкбд ортчбн тувтчалїс колхозса
кладовщїк, Падеј Грїша, Оба Обшккалбн
чат.

„Мыјкб неладнб налбн“—мбвпыштїс да
четчїс пызан сајыс. Сїјб ез-на вермы думышт-
ны, кызї вїзбдны сылы талуња кывлбмтор
вылас. Вблї-ї ас вылб кушбмкб тбдчытбм
ескбм содбм. Јакбв некор оз сїсты асыс
кбјдыстб. Вблї-ї кушбмкб жалнїсб, тбжды-
ббм-нїсб, кыоан-кб уыыоан-пыдыоан кыпбд-
чїс полбм малбга мујас понда, кодјасбс ад-
зыліс тбрыт ї кодјас, Јакбвлы некызї ез
ескысысы, мыј вермасны колны сїз, тыртбг.
„Корсасны“ шуїс-нїн асыс петїг-мозыс чо-
рыдыка, бытбб тыртїс вбсннїка пїскбдчан
полбмсб.

Правлєнб дорб удїтбмаб-нїн чукбртчы-
ны колхознїкјас. Кїлчб пос вылын сулалїс
Обн Иван да лбнбдан гблбсбн, кыз век вїо-
тавлїс шочынїка, бытбб пукталїс вїзбдан јбз
оїнјасб.

Јакбв вблї ылын, но бура кывлїс вїоталбм-
сб. Сувтны да кывзыны ез лмст, сбмын
нбжмбдыштїс мунбмсб ї муїг-мозыс кывлїс:

— Паникаб, товарнїјас, нїнбмла уоны...
Мыјла еновтїннм гбрбмсб?... Пырыс-пыр-жб
ставбн кајны му вылб, помавны гбрбм.
Мыј-нб тајб? Кушбм-нб колхознїкјас, аснмтб
овб вермб кутны? Мї адјам, кодї мыжа, враг-
лы ем пролетарскбј суд... А кбјдыс лбб, мї
корсам. Вабб, вабб гбрны... помавны гбрбм.

* * *

Кык лун колї. Колхозлбн уж мунб зев
бура. Шондїсан-шондїз гбрбмбн Малбга
јбр пбшвї ештбма. Шылыквїзб кујлб, бор-нї,
щупбд, сбмын кбз.

Нбшта лун колї.

Кор нблбдыс мытчысїс шондї вбрсїжан,
вїзбдліс мбдлапбвсан—чукыртчїс.

Му вылын колхознїкјас ез тьдавны. Об-
лаын кујлб гбр, боквылас пбрбма, мбдлаын
судвїзб, воропас вбжжї луввїзб,—нужалбма

Герпас Безнесовлбн.

Тузєва Пелатїја колхознїк ударнїкјас
слбг вывса делегат „Зорїз“ колхозын
(Подделнбј).

Герпас Малаховлбн.

Ударнїк Нарпенбв јбрт Тараканбв нїма
брігаданы вбр пбрбдбмын бура ужалбмыс
прекїрујтбма 200 шїјїбн (Палачча).

вожон. Којмодлаын турун чукор, бокас сула-
ло тыртм збна.

Мыј лома коҗаинскөд?

Талу лон. Яков му вылын отнас. Некод
ез тыдав матыгөрса мујас вылын. Еша-нын
колма, гөрө чорыд, измөи выл мусо. Бытө
кулөм өдд чераң, нжодбма воз коҗассо—
варгыласо косула гөр. Гут ыжда вөв тарјалө
вож костас, выноддчө возо кыскыны. Не-
шыштнас мыј ем выныс, бытө мынтөдчыны
көсјө кешшја вожыс, сөмын веошөрө—
гөрјыс четчыштлас да бөр сушас, чашнитас
бөрлаң вөвсө. Пошкө тіралө став ічөтк ту-
шанас, а јурмы ыжыд, сінмис ыжыд, была-
лома, бытө корө кыкөк отсөг.

Яков бара сувтис, сојјасмы сјі-і лотмуи
муҗомысла...Сола, курыд пөс визувтө плеш-
өдыс, оинмас пырө, зөлітө визувтө шорөн
косыник оылодыс, кыроалөм кучік костөдыс,
мышкөдыс. І некор вөвалытөм мөвпјас, теш-
коф мөвпјас повөдөсны Яковөс: „Таҗи-өмөј
колө ескө тилыны пөрыо мортлы. Оз өмөј
ков шојтчөг сетны пөрыс лыјаслы?“ А кыс-
кө пыдыоаң сылы курыда паныдалө емыс:
„Коді оетас? Коді шојтчөдас?“

Вөв лызгьртис места вылас, бытө шојмис.
Көҗаин ез-нын лепыштлы пельпомсө, ез-нын
кыв сынөдсө јуқыштан плетлөн швичкан го-
рыс да кыз тыртөм кивоөм туис бокө—вөв
пак куҗа пратөм гез помлөн шлачкыслөмыс.
Яков ошалан колі мустөм косула гөр
помын.

Первојыс-на гашкө Яковлы оинвозас во-
санаыс-воосана сувтис олоппомыс. „Мыј колө
ме бөрын?.. Мыја, коды ме тилө-песөи
нем чөј? Шондөиан-шондөиө ужалі, чукөрти,
а мыј-і чукөрмис? Вардөм керка шој да пө-
рыс вөв да пөрыс мөс! Но өні ола-на, вер-
мана ужавны, а кор пөрысма?..“

Бара јенежыс пыдөстөм, помтөм. Нөіөи
кымөр... вермас өмөј мыјкө крукаоны сетчө?

Сөкыда бергалөны-кыпөдчөны јурын мөвп-
јас. Зурафасны дај дувгөдчасны. Сыла нөш-
та курыдөс да солаөө кажитчөны Яковлы
најө.

Рај? Гашкө мөдар југыд вылө надејаөн
овліс Яков? Тилөс-песөис, грекыс видчысис,
суөедјаскөд ладын зиліс овны, судыс поліс,
дај унаыс ошјыоалыс, мыј немыс-на ез
оурлы судө. Гашкө став оломыс сылөн—мө-
дар југыд вылө надејтчөм, рајө места пер-
јөм? Абу. Том дырјі пыдыоаң та јылыс сј-
јө ез мөвпавалы, а кымын пөрыолаң кадыс
кутис мунны, сымын јонжыка, немжалиттөм-
жыка кивоис оинвозас мөдар југыд јылыс сор-
нјјас. Попјасөс сјјө некор ез радејтлы, а
бөрја кадас зывек кутис боөтны на вылө.

Вөкыда-кө шуны, најө-і пазөдөсны Яковлы
јенлы ескөмсө. Ез, Яков мувысва оломөн
јонжыка овліс, зиліс лөбөдны аслыс бур, лө-
оыд олом. Став сјјыс ебөснас чукөртис-чөжис,
надејтчис крепыда овмөдчыны. Немчөжыс сј-
јө оинјас возын вөліны сиктын медозыр јөз-
ыс,—Куртыс вок чукөр, Сидөр Оңө, Ога
Олөшка. І гашкө некор-на ез удитлы мөв-
пыштлыны аслас олом јылыс. Сыла-і сөшөм
шенөданаөн да повөдөанаөн сувтис талу
ставнас оин возас. Бытө көртөда оинмөн мун-
ліс нем чөжыс сөмын аслыс төріг, аслыс вылө
вөчөм векныдк помтөм ордымөд, мунис, мунис,
немыс мунис, а пом ез во і өні друг каҗа-
ліс, мыј смлөн матын-нын немпомыс, а гөгө-
рыс век-на куш, нинөмөн ошјыоны, нинөмвы-
лө надејтчыны і возын видчысө вермытөм
пөрыс, шыгла кулөм.

Ас вылө кыптөм жалысла Яков матыө-
тчис аскодыс жө пөрысөмөм ворон бердас, вө-
кыд кинас лапкөдыштис вөвалы мышкыс. Кі
улас кыліс көрмөм кусө, коді вилсјалис ор-
ды вылас, бытө кодөн-кө лөк ногөн шыбы-
төм вөвөд. Вөвлөн куыс вөлі җик прөст.
Сөкі, бурең, ворон өвтыштис бөжнас да чө-
рыд сјјасмы кучкисны Яковлы чужөм банас.
Сојмомысла да скөрмөмысла сјјө чөрыда
јортчыштис:

— Ак-те сөт!

Сөсөа кивоөм брөдөні кок нырнас брунгис-
чужјис вөвалы рушкыс.

— Тлу-ты сөт!—бара јортчыштис Яков,
но өні ез-нын вөв вылө, а ас вылас. Яков
некыз ез вермы гөгөрвоны, мыја талу,
җик ештытөм луно роөдөдөны сылыс вөжөрсө
төдтөм мөвпјас. Сјјө скөрваліс і шензис ас
вылас. Мыја ез кут пырны Яковлы кяс
ужыс?

Но мөвп ез сновт. „Мыј лоө мөкөд, кор
ме пөрысма, ог кут вермыны ужавны аслым
оојөм вылө?... Коді кутас менө вердны јук-
тавны? Кыҗи-нө ме... Гуө устөҗ-і лоө гөрбы-
ласны гөр помын?“

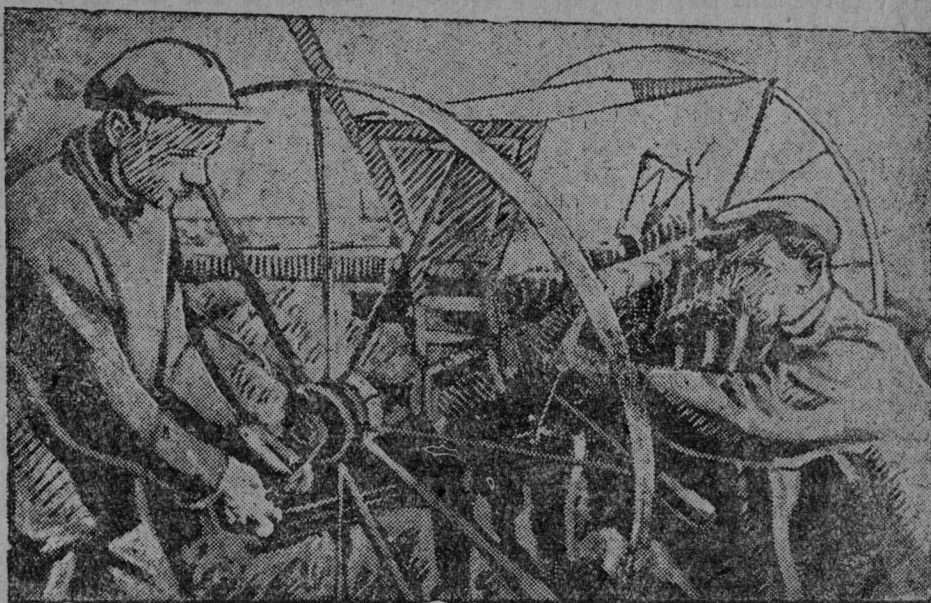
І вөліс сөкі мыјлакө каҗтыштис асјасө.
Яков четчис воз, муртса-на кылыс вөлі гөр-
дөдө. Көв-өскө тулыснад шондөид воз-нын
петө, сөмын-тај Яков шондөис-на воз кы-
пөдчис.

Талу, мөд гөран лун. Мөд Яковлы—кол-
хоз лун нөл-віт-нын гөрө.

Яковкөд шөщ сувтис-і гөтырыс, старука-
ыс. Пөрыс оинмөн уҗағад кылө быд вөрөд-
чөм. А талу төдө—Яков чуксалас-жө. Чет-
чис, ез видчыс чуксалөм.

Сјјөс-завод сарајыс летчөдөгөн Яков воо-
тыштліс өҗөсө да гөрөдіе гөтырыслы.

Берпасылын
„Коммуна Жу-
гөр“ ремонтти-
рујтө кѳза ке-
желѳ бѳрјама-
шинајас.

Фѳто Іса-
ковѳа ѳн.

— Баба,—лѳсѳдышт турун воронлы! да
ыжыджык зѳбѳнаас теч.

Гѳтыр нѳнѳм вѳча ез шу. Сѳјѳ тѳдѳ, мыј
Јакѳ, вескыда сѳнмѳ вѳзѳдѳмѳн-кѳ, тѳјѳ кы-
јассѳ ез шу. Ез шу, сыла, мыј сѳрајас ѳтѳ
турун чѳр нѳн абу. Тѳвѳыд вѳзѳс гѳра-кѳза
кежелѳ, вѳзѳны ез вермы. Тавѳса во кѳдыс,
Јакѳв повнѳтѳмѳн, гѳз-мѳдыс кынзѳ ез вѳв.
Турун тавѳ оор петѳс, кѳсмѳс кѳк јылас, му-
кѳд вѳса кынзѳ кѳјмѳд јукѳныс ез во. І ва-
жѳн нѳн Јакѳв нанѳн јѳнжыкасѳ вердѳ. Но
шувѳ, шуѳс. Кѳв еѳкѳ тѳдѳ, мыј ѳтѳ турун
чѳр абу, а шуѳс, дај нѳшта ыжыджык зѳбѳна-
сѳ казѳтыштѳс.

Сек гѳтыр дѳруг дѳумыштѳс петавны вѳзѳ-
сѳсны ѳнѳшов Иван ордѳ. Бытѳѳ вунѳдѳс се-
кѳ, мыј сѳјѳ колхозчык. А ѳтка олыѳјас пѳмѳ
важѳн-нѳн некѳдлѳн ез вѳв. Јакѳвыс сузсана
некѳд ез овлѳ шѳр олыѳјас пѳыс.

Иван турун тыра зѳбѳнасѳ ачыс кыскѳс. Во-
ѳс цѳспѳмѳ да бытѳѳ зѳв вескѳда пырыѳ-ѳ
пукѳтѳс. Ез „мѳлѳѳст“ сѳтѳмѳног, ез пѳкѳыс пет-
кѳдѳм вылѳ, а сѳз бытѳѳ колѳ вѳлѳ. Вашја-
лан вѳмѳдорнас кутѳс вѳставыны гѳтырлы ас-
сыныс олѳм-вылѳмсѳ.

Јакѳв ез петкѳдчы, сулаалѳс сѳрај ѳзѳс са-
јын. Јакѳв век на букушѳн вѳзѳдѳс колхоз-
чыкјас вылѳ, ѳ щѳщ ѳнѳшов Иван вылѳ. Тор-
ја-нѳн ѳнѳ ез вѳв лѳсыд петкѳдчыны. Јакѳ
уаыс вескыда увтырталѳс, нѳнѳмѳ пуктылыс

Иван сѳдѳс колхозѳ пырѳмыс. Но зѳв горша-
кызѳс ѳнѳ Иванлыс вѳсталѳмсѳ.

А сѳјѳ, бытѳѳ щук Јакѳвлыс вѳзѳссѳ мын-
тѳм вылѳ щѳкјалыштѳмѳн, скупа шыблаалѳс
кывјассѳ, пар пѳлѳсјасас ѳдва тѳдѳчѳс гусѳнык
вашјалѳм. Јакѳв тѳдѳлѳс Иванѳс ещѳ кѳподтуја,
шмонѳтыс сѳрыс старѳкѳн. ѳнѳ Јакѳв сѳјѳ пѳ-
рыс рудѳв сѳнјасыс адѳс крѳпыджык, зу-
мыджык вѳзѳдѳм ѳ нѳѳк-нѳн сѳјѳ сѳрныс ѳз
вѳлѳ поз адѳыны нѳнѳм абусѳ сѳрѳм, баква-
лѳтѳм, мыј чайталѳс Јакѳв. Сѳјѳ сѳрнѳтѳс зѳв
зѳлыда, скупа, кыз бытѳѳ зѳв ыжыд уј вы-
лын сулаалыс морт, кѳдѳ сѳмын ѳтѳ зѳдук кѳж-
лѳ јансѳдѳчѳма ујжыс ѳ сек на ѳз вермы по-
нѳз торјѳдчыны, век мѳвпалѳ аслас уј јѳв-
чыс.

— А мыј-ѳд, век тѳј со вѳзѳ... А турун
мѳјан ем-на. Сѳлѳсыд јѳна вѳзѳ јѳткыштѳс.

— Кѳн нѳ-нѳн сѳсса ужалѳн. Му вылас
тѳјнѳ мыјкѳ он тыдавлы?—јуалѳс кылѳ гѳ-
тыр. Сѳјѳ сѳз жѳ тѳдѳ нѳн вѳлѳ важѳн, мыј
Иван ужалѳ колхозѳн лѳсѳдѳм мастерскѳјын,
но јуалѳс,—кѳсјѳс ачыс тѳдѳны-кывалыны сы-
лыс мѳвпјассѳ.

— Чѳв, кушѳм-нѳн ужалѳм мѳкѳдјасыдлы...
Ме-ѳд Јакѳвлыс даскык воѳн пѳрыс. Мѳјан-
лыс ујтѳ ен-нѳн уј пыдѳдѳ лыдѳды. Мыјкѳ
тѳј со гѳгралам мастерскѳјын-а, прѳмѳј уја-
лѳм кыѳ-нѳн.

— А кыз нѳ, тѳјан-ѳд ужалѳм сѳртѳ-ѳ
вердѳны?—Јакѳв адѳс вѳсѳг мѳвпнас, кызѳ кѳ-

ыртчыштіс гөтырыс-да перјана, јуаоаа ойн-
мөн виждліс Иван дед был. Сіјо сојігјасөн
унамо заводітліс-нін нуодны колхоз јылыс,
во Јаков век орділіс, повждліс јона ужддө-
мөн.

— Мбдлог оз поң,—шапка-код јуреінас
пыркнітіс Иван дед.—Өні-тај со перјам-на
еojом-јуом вылад-а. Кор пөрыемам,—колхоз
кутас вердны. Нетрудоспособнөјјаслы ем ас-
лыс фонд... Колхозыд пөрыејастө оз еновт.
Оа... Кодкө во сорнытчим. Сіјо мјан гјөма
законө. Дај мортногөн-кө, коды нө колан-
шыбытан најөс... колхозад морт нога олөм.

Секі Јаков јонжыка дивујтчіс Иван дед
форміон төдтөм кывјас был. Фонд-да, спе-
циализација-да... Өні каңтыштіс оорнысө асөб.
А сееса лувған гез мөз кутісны кысоыны
помтөм серпасјас Иван дед јылыс, колхознік-
јас јылыс, колхоз јылыс. Ез көсјы гөгөрво-
ны Јаков, мыј најө важөн нін дасөн вөліны
сіјо јурын, сөмын јөршітчөмаө кушөмкө төд-
төм пелдөсө да бечедөн сулаалсны-відчы-
өісны, кор вөссас на возын дөбөсыс.

Јаковлөн вөләм арталөма, унаө воіс быд
колхозчыкылы —кымын дод турун, кымын
пуд наң, мыј кушөм төвар боотліс лавкаыс.
Сіјо чікөз вундчіс тајөс каңтылөмјас вылас.
Но дөбөсыс сөмын-на вөлі калкалөма. Јаков
бөр тојыштчіс.

„Ме көзјін. Ме ас вылын ачым ыжыд.
Ме ог кут кыз Вас Митрејјас, Карјөн Семө-
јас ужавны председател да бригадірјас шөк-
төм серві. І ставыс, мыј чуқөрмас мејам ло-
ас аслым, өтнамлы“.

Кылі сынөдым плечлөн швічнітөм, кыз
тыртөм туіс бөкө шыачкыөліс прамөм гез
пом вөв пак куңа, вөв ріскөптыліс да көсу-
ла гөр, кыз уна сура—војја гаг зушкыөіс
чорыд муө. Но сымо воңө ез мун. Сіјо вөлі
јонжык шојмөм вөлыс. І бара чепесјіс Јаков-
лөн туша куңаыс сола, сотан пөө, а јурас јө-
өмс-јосө өір курыд мөвпјас.

Јаковлөн вөліны піјан. Прямөј ногөн-кө
сылы ескө сөмын колө вескөддыны, төлкө
лөсөдны. На вылө надејаөн овліс Јаков.
Быдтіс ас көфөыс жө ыл, суров піјанөс, ас
кодөыс-жө кылыөјасөс да чуқөртиөјасөс.

Піјан торјөдчісны. Быдөн асывыс поз-
тыөісны. Јакөв мыжалө најөс? Јаков најөс оз
мыжав, көч ескө најө ставыыс өтвыв лөгалө-
ны бат вылө, быдөн норасөны,—меным еща
јукін, меным те нінөм ен сет.

Вооны јурө мөвпјас торјөдчөм піјан јылыс,
кодјаслы прамөј ногөн кө колө отсавны бат-
лы, кодјаслы колө боотны пөрыө батөс ас
дораныс. Мөвпыштө тајөс Јаков і кыныө мес-
та вылас, гажтөм шөгөн ојдлө өдлөмыс, сув-

тыштлө здук кежлө. Јаков төдө: піјан рад-
лөны, ылөны, медым бат өдјөжык кулаө.
Налы колө јукны батаыс медбөрја овмөссө.
Најө торјөдчісны дај асывыыс позгысөны...

Но мыј керан? Сещөм слөмлөн туј. Јаков
ачыс ез на вунд, кушөм окөтамо торјөдчіс
бат діномс. Сыла і піјанөс ез кут, унжык
овмөссө јукіс—өеталіс. Но-өд Јаков сек вөлі
јон-на.

— „І өві-на ме јон“—бара кыптис кыоан-
кө вж төдса ескөмыс ас вылас. Сөмын сіјө
вөлі өві здукө-нін. Кыңи зірдыштас војым
јенежөд уөыс козув, ыпнітлас друг зөв ју-
гыда да пыро-пыр-жө бөр кусө, сіз-жө мөв-
пыс Јаковлөн өдјө бөр нарчыс. Став вылас
лчкіс өві өккыд іза дум.

„Мыј мекөд лөб, кор ме пөрыөма, ог
кут вермыны перјыны аслым кывөмпөт?
Мыј мејам лоі нем чөж ужалөм тилөөмыс?
Өнішов Иван, оз пов пөрыөө воөмыс, надејт-
чө колхоз был, а ме кымын пі быдті, тилө-
мырөі і со век-на лөб жуғлөдны-песлөддыны
пөрыө лыјасөс.“

Јаков колхозө пырөм јылыс век-на ез
мөвпыштлы, век-на лыддіс сіјөс поңтөмторјөн.

Но талун важ өтка ужыс кіас оз нін пыр.
Мыјнө лоі Јаковкөд?

Нөмдумөјтөг, јурсө өшөдөмөн, воіс вөв
нырулө. Кыыс матыштіс ступон дівө, помав-
ны асоыс ужсө.

Чөвтліс муңөм, пөрыө оінјасөс талуңа
гөрөм былө—бөр вештіс. Піча паста кымын-
на луввізө, ставыс груңкі-гранкіа пластјасыс
бокша сувтаөмаө. Му вомөныс теччан туј
вөләма. Сен ставыс корөгјас, бытөө волса-
лөма јур гыроа ізјасөн. Војдөр кө ескө, Јаков
зілжыка кутчыөіс уж діно, өдјөжык вуштыш-
тны містөмсө, шылөдны. Талуң јурис ачыс
нөжјөнікөя копыртчіс, бытөө лыддө асөб
вермөмөн.

Кор веж тупылөн кысоан борчыс помаөіс
кок улас, Јаков дрөг муніс-код. Сеөөа адзіс
пошдөссө крута боөтіс шујгалаң. Лөмыд ка-
жітчө мунны пуркјөддлан му вывті, нарөөнө
өккыда тувтчалө... А көзтөм.

Пошдөс дінас, чөлаф ещөн, зургыліс јурсө
пошдөс костас. Сіјө відлаалө пошдөслыс бур-
лунсө.

Пошдөс мөдарас коккөмјас. Сін сузтөзыд
пыр јежыдалө ізаподја мујас. Костјасөдыс
важ турун увјасыс ноліг тырјі мөз мытчыөа-
лөны веж вылө петасјас.

Өгрө нөрысын Јаковөс чујмөдісны шыјас.
Гералан шыјас, атөдан шыјас. Сіјө рака.
Гөгјалө мајөг јылын, карсө.

— Јаковлөн гөр-р-р-өөма... Јаковлөн гөр-
р-р-өөма...

„Да, Яковлөн гөрөмал“—Виқодлис Яков рака былө да воотис аслыс: „дај некушөм уж киö оз пыр, лунтыр-на шөјтi вельдөдi отар-мөдарө. Öнi со коймөды-нын летча гортö... дерт сесөа ракаыд серада!“...

Но мыјла талуң Яковлы оз гөрөсү? Мыјла ужыс киас оз пыр? Му ем, ставыс ем..., а журын вөвлытөм тешкод мөвпјас. Мыјла талуң воисны јурө сiјө вөвлытөм мөвпјасыс?

Яков абу оинтөм i Яков адқө—Малөга јөр, колхознөј му—тыртөм. Талуң сени некод абу... А колö көчны.

Мыі лөбма көчаныскөд?

Нөшта-i нөшта өтчид Яков чоргө-виқөдлө Малөга јөр былө. Коймөды-нын талуң летчө гортас i быдысөн коқјасыс аснаукнаныс вөчөны ыжыд кышөв да нуөны колхознөј му пөдөн. I пискөдчан дој ешөн торошшигө Јаковлөн оөлөмыс тәјө некод абутөмыс, пискөдчан туј короө—шөјтө, вөвлытөм мөвпјас јурас.

Төрыт асыв Яков адқылис, кыз телега вөдөн петис сиктыө Öнө Иван, мунис уван. „Көјдысла“—шуис аслыс да кутис кақтывагыны сорнјасын кывавлөм „Гөрд Октабр“ колхоз јылыө. Сiјө вөлі ортча сиктын, верст нөламын сајын, но нимавалис јона паокыда, јона ылаз. Нимавалис аслас скөт картајаснас, кытөни-пө, көт чувки под кежыд мун—көкыд оз макөы. Нимавалис нана мујаснас, озыра оломнас да артөла, чукөра ужалөмнас. Яков сетчө ез-на волы (гуөдөикөн ескө вәжөн-нын көсјө ветлыны да), но өтi кыв, кодјасөс кывлис јөз виеталөмјасыө, ез вун, ез вужм. I көт ескө ез јона веритлы јөз кывјаслы, но секи, кызкө көсјис адзыны бурөн. Гашкө i сыла, мыј сетчө мунис воқдөсанны Öнө Иван, а Öнө Иван—сiјө морт, кодкөд Яков јона лыфдылис, кодi Яков ног вөлі „төлка мортөн“.

Сiјө волис колан во, коркө арја вылысын. А мунис өиктыс ичөвикөн, чөлафөн на, мувлис батыскөд ужавны заводө. Яков веөг оз-i төд вөлі, но висталисны,—бав сертис төдiс. Воөм бөрас сiјөс пунктисны колхозын јуралысө. I сы бөрын өткаөлыөјас пөвсын төдчымөн вежөс виқөдөмыс колхоз ылаө.

Яковлы первојја паныдаөөмыс лоi сiј:

Вөлі өиктөветын. Вөлі собраниө, сорнјас колхозө пырөм јылыс. Пырис шөр тушаз, шөр арлыда морт. Киас вөдiтiс кабалатор да карандаш. Сiјө арталөма вөлі шөщ Яковлыө өвмөссө—уна ө вын пункт, уна-ө боотө i уна-ө пощ боотны сөщөма-жө ужалөмөн колхозын. Яков, кыз век, скөрмис, ызгисны мукод мужикјас, пырыөјас некод ез ло. Но Öнө Иван ставлы шөчөм былө нуммуни, рудоват

Гилев М. С. Колхозчик-ударникјас слөтывыса делегат „Выл олом“ коммуна (Межадор)

сөз оинјасыс виқөдiсны, кыз поспидик чөлафөн былө i сералитыр шуис:

—Петкөдлам—адқад... Невөлитөм оз ло, повнит Яков дад... Те ачыд на локтан колхозад...

Гортө мунигөн Яков сек радлис, радлис сы былө, мыј оз ло невөлитөм, мыј спөкојжык лөө собраниөјасыө i веөг гуөдөикөн сералис Öнө Иван былө—„Лөктөма колхозјас вөчавны, а шуө аоныд пө пырад“. Но кор кақтывысылис сылөн нумдөмыс, Яковлы век вөлі шөчана да гөгөрвотөм. Сы бөрын Яков суөжыка кутис виқөдны сы бөреа, i codi мөвпын: „төлка морт“.

Төрыт сiјө мунис воқдөсанны, мунис көјдысла. „Гөрд Октабр“ сурдө—шуис секи Яков аслыс да каис гөрны. А талуң, Малөга јөр пөдөн мунигөн, ыркнитис оөлөмас мөд мөвп: „Оз-кө сур?“ да гортас, гөтырыс сәјөдөмөн, бытөө пөпүтөө. унаыс нин јуавлис, ез-ө-на мун өшиң увтi Öнө Иван.

Яков адқө—Малөга јөрын некод абу i сiјө некод абутөмыс төрөшитан дојөн повқөдлө Яковөс. Мыјла абу му вылывоө? Көчтөм өд?

I Яков нөшта кақтылаө асјасө. Эбылывылөсө ескө төрыт асывоан-нын. Öнө Иван мунөм бөрын, кутис вельдөдлыны өикт куца сорни. Чужөмтөм ни, воөтөм, сөд нан ешөн, чөла, гуөдөикөн өтi керкаөан мөдө визлалисны ни-

Истомин, колхозчык-ударчык өлөтүлгөсө делегат „Искра“ колхозына (Палачча)

Расов жорт. Слоттүлгөсө делегат.

лдог, жоо кыялас: „Колхозчык-жасос кантөг та-
во коласны... наросто... вылысань шөктөма-
бо.... Сыл-і сөтисны көйдиссө... Оңо Ива-
ныд синаждөн выло мунис... Оз-і лок сеса“.

А талуу асывнас, аслас му вывсааныс Жа-
ков аңылыс, кыз волісны колхоз му выло
разіпелі, дышымыка кымынкө морт, і најо
бөр летчалісны, сновтаілісны му вылас став-
сө—телегас, гөрјас, зобнајас.

Колхозчык-жас уж выло ез петны.

Пөлөн візөдөны горс-код посныдык керка
өшіңјас, гуоон мыјкө сәјдөны. Ошің дорын,
ні өшің улын, ки некөн горт дорын колхоз-
чык-жас оз тыдавны.

Кымынкө лун сайын, кор Јаков пышјомөн
пышјис візөдыгас пөвсыс, колхоз му вылыс,
сіјө зев асырөн төдліс сөмын асыс, сіјө
шуіс ескө, мыј вөлі прав: „колхозад-өд сө-
мын дышјас, медовмөстөм да төдчытөм јө-
зыс“. Но талуя сіјө жылыс Јаков ез каңтыв,
талун сіјө јурө ез во. Сіјө каңтылыс машина
дорын Огө Олөшка каң жылыс—Падөј Грша
жылыс, кодөс міліціонер мыјлакө летчөдіс
карө. Ез-ө сіјө сөт көјдыссө, ез-ө Олөкөј
Семенөвич кыс четчышт кысукуыс?

Јонжыка колө Јаков мулыс сндан шоғоө,
а муыс помтөм, шылквізө, өтө Јаковлы кы-
лая гөләсөн корө ас бердас, сөләм дінас
(көн-пө сылөн сөләмыс?)—корө тырөдны.

Бытө петкөдны Јаковлыс гуса көсөмсө,
неылын шлавгыоісны-пукоіны му выло ра-
ка чукөр, өтө, мөд...

— „Аскі зерас“.

Сіјө кыяласө вөлі ставыс. Воңө мөвпјас
ез вөвны. Сінвоңө сувтис өтө—уж. Сіјө бер-
гөдтөм, сөщөм-жө колана, тыдалана, кыз вот
өтө, мунігөн бөр куңа воңө тувтөм. Зумыда,
кісө мышкас пуктөмөн, мөдіс волавны сикт-
лаң.

Өтө керка дорсаң мөд керка дорө, өтө са-
рај пос вывсаң мөд сарај пос выло ветлөд-
лө Јаков колхозчык-жас пөвсттө.

Чужөмвылааныс налөн бытө пөкмөлла вө-
дітө—вөтлыныс кінөмөн,—оін кымјас өша-
лөны лыс лапјасөн. Быдөн Јаков дормо
јонжыка вісөны му понда, но лоны лөма.
Здукоя ылавлөм некөд-на ез лыт бөр вөс-
көдны.

Ош Васка, сыв куңа мужік, Јаков доктігөн
кватітас чер да јара кутис лөсны нол вер-
шөка шлега пом. Мыј ветлөдлө?

Јаков дыш пырыс візөдалө отарө-мөдарө,
бытө сің петөма довјавны, чіткыраөө шонді
выло. Сеса сің-жө нуөдө дышыпырыс, не-
код діноң мөгтөм гөләсөи.

— Луныс гажа.

— Бытвө жöла, воча кылö сiжö-жö горнас.
А пыщкас—пуö, öдвa вермö кутчiсныс.

— Гажа.

— Кöзны пöра.

— Пöра.

Яков довгас возö, мöд пос вылö. А мыш-
саңыс му пырыс-i ва пырыс мунöм сiнжас.
Яков төдö? Мöд пос вылын сiз-жö, сiжö жö
гöлöсөн:

— Аски зерас.

— Зерас.

— Кöзны колö.

— Колö.

Кывжас жеңмöсө, прöстöжöс, а сiнжас бөр-
высаң—сувтöмаöс да көрттүвöн сащöмас
Яковлы спiнаас. Важөн рузтö,—öнi пiстö
шорөн. Оз-нiн кут, заводitö лбөöдчыны му
вылö.

Петiсны.

Яков гөгöртiс, удiтiс воны нöрыс жылö.
Мöдa-мöд вылö вiзöдöмөн, петiсны, омелжы-
ка, öтараң i мöдараң мöдiсны Малöга жöр-
лаң. А кор сöмын-на удiтiсны чукöртчыны,
öткымынжас копыртчiсны гөрjас дорö, доддас-
ны, i некод-на ез лыотлы вiзöдлыны мö-
дыслы сiнмас, öктö пырисвы вöлажас „Гöрд
Октябр“ колхозсаң.

Öнö Иван мушкырасiс, вiзöдалiс öтарö-мö-
дарö, колхозникжас вылö, локног щыбытöм
гөрjас, зöбнажас вылö, мыjkö вельдыр сула-
лiс чöв колхозникжас возын, сеоса кымöсөыс

чукырыс вошi—сылi да вежöбi чужöмөн-нiн,
нумжалiгырjи öвтыштiс кiнас колхозникжаслы.

— Но... вaжö iнö... встречайтны „Гöрд Ок-
тябрöс“. Летучей мiтiнг вöчлөм!... А та жы-
лыо бөрвылас...

Малöга жöр помын, воçвылас гöрд плагöн,
тыдöвтчiсны телега вöлажас. Телегааныс ты-
далiсны мешöкжас—кöjдыс, jорта отсöг Öну-
ков сiктса колхозлы.

А налы вöча, пуркjan небыдык му вывтi
шлапöдiсны котöртiсны мужiкжас да пуркjan
му гöлöсжасөн-жö горзiсны радлан кывжас...
На пiын щöщ трiвлыкiс Яков, jонжык jöз
сiжöс панжалiсны i некор-на гашкö аслас нем-
нас ез сещöма сiжö забедуйтлы ас вылас, ас-
лас кокжас вылас, коджас оз вермыны котöрт-
нö мужöд моз.

— Повнитан Яков... ме шуалi теd, мiса,
ачыд-на локтан колхозад!...—горöдiс пель до-
рас Öнö Иван да гырыса кыкыс четчыштö-
мөн сiжö жö здукас ылö возö панjiс Яковöс,
Яков зущмунi сувтлiс, бытвö с-енö крука-
лiс. Но пырыо-пыр-жö лебiс возö сывjышт-
чiс ортчөн котöртыс мужiкжасөн.

Шондi вылын на. Пöлалаң гöлöсжас медвоç
гыбöрjасөн паскалiны му сарiç вывтi. Пуçiс
бара öтува уж, көнi Яков ез-нiн вöв вiзö-
дысөн, а щöщ вöчiс чукöрлыс öви уж.. I
мöвпжас ез вöвны.

1931—1933 во.

ӨТТЕ, МАҒВЕЈ, ЈЕСОН-ЗЕЛОНӨ...

ГИМ-ВАНЬ

(Пармазонлы)

Көлесәби бергөдчө мусар,
Ми олам мувар вылын.
Ме тенәйд сөвест ог гуоав —
Ог гуоав сөвест —
Кылаан?

Керас. Паша.

Кымын га?

Көзлим өви шонди улын?

Јумов кислорода ма

Сөстөм сынөд сорөн јулим.

Ми јулим өви сикас ва,

Быдмим өви вөрва кышын.

Космөи чемерича за

Вајалім керас турун пышкын.

Виқму места.

Весас. Сон.

Вылыс-вылө

Көвтим вотим...

Саја вөрсө миллион дон —

Мырдыоөмөи.

Шырим-сотим...

Рытја жыһнан —

Вичко звөн

Бувгө ыли пашна дорө.

Пощөс пөлөн

Быдмө јөн

Копыр.—Шонди вестө һорө.

Ліста пуыө

Лебө кор

Сынөд гыөи

Вералөмөн.

Сусед јортлы

Јоткам гор

Гугөн-бавөн

Сералөмөн:

—.. Öтте

Мағвеј

Јесон-зелонө...

Јөзлыс тыла местасө-тај
ректан?!

Ез кыв...

Мун котөртлы Јелена

Вістав:

Шу: „Јаг пөлөныс

Ставыс мјан,

дај ми немчөж тативетлаам“..

— Ен грекөвөјтөј..

Ен зугөј светсө

Аја-ныла

Петлө?!!

...„Јөзлыс тыла...

Ректан“...

Ачым.

Аслам кіөн сотлі

Зон гектар

Төданныд-кө коклі...

* * *

Рөттө вежөб

Олан оер

Өні асвыланым шенғам.

Віадор ышкіг

Лептам чер —

Межа вөсна вөрөз венғам:

—...„Фу ты сөврво

Пөттөм горшө—

Зон покос мында бара ышкіс“...

Парјас кыптас

Петук сорсөн.

Ортсө петтөз пуғас пышкөс:

— „Кытчө пырад

Черан мағјас!

Кушөм мегыр татчө синад?!

Коса јывнас

Сувтө кавға!

Чер өбухыс гөсөитөдас өпіна“...

— Сулав. Шојтчы.

Енлы быздыв-реғдыв..

Кушөм закон ачым вуран?

Видчө —

Бөрвыс мед оз пөзды!

Тона віз межалөн гуран...

— Те ачым дука помеј гуран

Јандыс —

Сөвеөитчы јенөыс...

Муфер пон моз

Гусөн пуран —

Быдво тајі нуан менорм

Чөлөј ыжлы сетмөн турун...

* * *

Езыс сарапана кыз

Шемөс зоргө мјан вылө.

Өні өтувтөма віз

Алта хорён коса сылө.
Войбанө кывтө Сыктыв жу.
Отувја вискыс кыјам пажын...
Ми кужим отувтны кө му,
Ваыд отувтөма важон.
Жежыд быгја Симакшор
Саризлаң бызгө уна вожон.
Кыпыд гажа вөрвадор
Оркестрон ворсө төв і гожом.

Макоимдинса гудөк шы
Ез отнас гаркым сиктывы сынод—
Сталинградса укладгы—
Локтө—зенгө керка стынад!
Көлдөсаон бергөдчө муар,
Ми олам квайтөд жүкөн вылын.
Ме тенсыд сөвөөт ог гуаев,
Ог гуаев сөвөөт —
Кылан?

ЛЕТЧА КЫПЫД ВӨРВА ДӨРӨ

(Анна Сорвачовалы)

Сөз рөдник важмос булгө гора,—
Гудралө лыа пыщкыс нөк...
Летча кыпыд вөрва дөрө,
Выл олөм көкө тувсов көк.
Копыртча кыркөщ бердса пулы,
Кыс вотли алөј колаоз.
Копыртча визув Сыктыв жулы,
Кыт керјыс летчө миллион гоз.
Рытыввыс шывгө рудов кымөр.
Туганјыс чышкө небыд бөж,
Шев борда кама төвныр сыно
Зумышон копырвизө көж.
Сек төдса кызпу бөкө нора
Јенежтас улын кола вој.
Асыв сывны лепта гора
Мед кылас Анфис—муса чој.
Вочча сувта төлыс банлы —
Сөләм пыщкыс перја вост.
Ыста төлыс сөрыс мамлы—
Курыд оинва мед оз кист.
Бур нывка Анна—муса другөј—
Гөлдөсө кылас—мытчас сыв.
Менам-на сөрыс мувыс шудөј,
Сәј пищөгас вајө щөщ муса ныв.

ДИНЮЛСА ЛОЦМАН

(ОЧЕРК)

Герпас Пельмеговалби.

Динюлса лоцманлы — Јогор Петровић Јудин-
лы өни стөч 63 арөс.

Кад, кодыр заводитчылао вунлааны-нын
пельпом сајын колыс, сөкыдөсө војас. Кор
шонид паччөрвыв кажитчылао чөскыдзык да
мусазык став мир паотала бур торјасыс.
Кад, кодыр ным-ов војас содтысө шогмытөм
епивет— „старик“.

Јогор Петровић Јудин абу старик. Сылөн
арлыдыс артаво сөмын бөрја 3 пјатилеткаөн.
Да і збылыс-кө шуны, сы вылө визөдігөн
некор некөді оз еет сылө 63 арөс. Гырыс
тушаа, паскыд пельпома „Динюлса лоцман“—
зік багатыркод.

Вылө олом понда косадыс багатыр.

Но пельпомјасын колөма уна во.

— Мам мијанөс дасөкмысөс вајлис...! Ме
медоа ыжыд да медоа паскыд тошка!—се-
ралө Јудин.

— 18 арөсөн гөтрасі да сы бөрын Пок-
чаын 4 во купеч ордын батрачиті. Мөс лыс-
тыны кужа, нан пөжавны кужа-і! Оломыс
быттор кужны велөдіс!

Јогор Петровић Јудин аслас професөја-
нас—лоцман. Кыз во сајас сјјө ветлис пара-
ходјас вылын да кывтлис маткајас вылын і
сы понда Печераөс төдө аслас вит чуныс
буржыка. Ветлис сјјө быд местаті—Ізва, Печера
рајонјасын, сөмын сајас петавны нө отчыд
ез удажычыв.

— Сыктывкарө кушөма көсјі көт отчыд
ветлыны, сөмын ез і слөјмы ветломыс! Оні
сөсөа дерт-нын адывтөм лоас!

Неважөн, 63 арөсө воігөн, Јудинаөн мөвп
збылымс, відчистөм ногөн.

Сор рытис ваисны Динюлө сылы јуөр
сы јылыс, а мөд луннас „Печераса вөрлезыс“
газет паскыда јуөртис:

*Мылдін селсөветулыс „Пионер“
колхозса шленјас, ас отузја чукорт-
чылөм вылын, Сталин јорт вета-
лөмөн да Ставојузса колхозник-
ударникјас шыдчөмөн төдмасөм
бөрын, Областувса колхозник-удар-*

Колхозник-ударникјас слөт вывса делегат
Јудин Јогор Петровић

*никјас слөт вылө мөдөдөм мөгыс
бөрјисны мебдур ударник-кожух Ју-
дин Јогор Петровић јортөс*

Синлапјасыс Јогор дафлөн бура уэтөм
војјас вөснаыс гөрдөс. Сјјө оз-на ескы, мыј
збылыс сылы ковмас мунны Сыктывкарө
ударникјас слөт вылао:

— Кыз-нө мемунал.. Ме өд абу јүрист нө
нинөм, некөні ег велөдчывы, мнј төда,
ставсө ас наукаөн боөті!

— Абу-өд јүристјаслөм, Јогор даф, слөтыс,
а ударникјаслөм. Смы понда тенө і мөдөдам,
кызі меббурөс!

— Кушөм нө ме ударник, дао доддө ег-
на пукоыв немөн, гөтөвөј вөлөн не отчыд
ег-на ветлы, а өні ковмас дао доддөлом
вөлөн мунны!

Колхозса јурзлыс сөралө:

— Лоас зон Јогор даф наказаньнө пыдди
і гөтөвөј доддө пуковыны!

Мөд лун асыв Јогор Петровиц Јудин пети Сыктывкарө, колхозник-ударникјас Облаотувса олот ыла.

* * *

1. Даскөкјамысөд војас.

Печера ју ылаө водө сук варуа ыркыдик вој. „Аксел“ рул сажын омбланын төдчөны стројөн муныс жежд быгја гыјас. Параход муно „самөј тхөјөн“.

Вочасөн ру пышкыс, „Аксел“ нырвозын четчышталөны бијас—гөрдө да жеждөс, индөны параходлы веокыд туј. А кор дыржык оз тыдовтчы бикин, секи вөсны гөлдөсөн гора укөстас ру гудөк, і сы бөрын век, кызі і төрыт, кызі і војдөрулун, шујга дорван гораа јуөртө вахта нумс матрос—„восем“, „девет“, либө „не мајачит!“

Лодман Јудин ветлө палуба куза. Сіјө талуа нуис лунса вахта, а өни ыркөдчиг-моз петис палуба ылаө. Ветлө отарө рулевөј рубка гөгөр, чорыда мөвпалө. Мөвпалө важ жылыс і өнја жылыс і мөвпјасыс вочасөн гөрзасөны өви гөрөдө, чорыд, рахсытөм гөрөдө. Көсјө думсыс рахыны сјөс, торјөн видлавны быд прав, сөмын мөвпјасыс сы өдіө муноны јурын, мыј кутны најөс некызі оз поз. Некызі оз рахсы гөрөд, век ылыс-ыл, вивытыс олөмдыраа обидјас водөны морөс ылаө. сөшөм обидјас, кодөс вунөдны некызі оз поз.

Регыд тырас стөч 20 во вавылын ужалөмлы.

Медвоzza заводитчөмыс лоі баканшиксан—рыјјасын өзтавны Печера куза гөрд да жежд баканјас, мед івдыны туј отарө-мөдарө ветлыс параходјаслы. Недыр мыөви лоі пырөма водөливө баржа ылаө. Сені ужавөс 9 кымын во, кытчөз пікө воыс „Москва“ параходыс капитан ез кор Јудинөс лодман пыдди. Сы бөрын дас во чөж Јудин ветлөма лодманөн уна параход ылыын, а мед бөрја параходөн лоі „Аксел“.

Вөлі 18-өд—19-өд војас.

Печераса өөрјасын, тундраын, мунысны жыйд коөјас зарні погона баринјас да гөрд партизанјас костын. Уна параход ылыын, улысса команда пышкын ветлісны гуөа сорнјас—вашкөдчисны, төдмөдісны, кодарланын муноны коөјас да кытчө најөс нуоны клопөдчыс параходјас.

Печераса паряходство секи вөлі пөшти ставыс кык фабрикант—Ульсін да Швет кыын, кодјаслөн дептыртан интересјасыд зик өтлаалөсныс жежд банкитјас интересјаскөд. Фаб-

рикантјас козналісны матросјасөс, кыскисны најөс ас дорө, сөмын најө пышкыс буржык јукөдыслөн мөвпјасыд вөліны зик мөдарыи. Најө вөлі өлөмсаң видчисөны гөрд партизанјасөс і Јудин, кодлөн пыс шөш тышкакөс партизан отрадын, дерт, вөлі на пышкын.

Бөрја лун-војјасө, кор пондисны јона паскавны гуөа сорнјас, мыј жеждјасөс пазөдісны і најө көсөны пышкыны тајө параходјасөн сарілан, команда пондөс өви мөд бөрын петны параход ылыс жеждјас локтөз.

Лодман Јудин радејтис асыс вавысва ужсө, сетыс сіјө перыліс өемјалы кынөмпөт і сы понда тавөј мөвпалө чорыд, кодарөкө чегана мөвп:

— Мыј вөчны? Либө колчыны параход ылыын, сіз-кө сетны асыс төдөмаунсө жеждјаслы, жежд кырыма, погона баринјаслы, либө.....

— Гашкө бавысмы колө мунын павыдөн піавы, тајө зарні кіза баринјаскөд? Перыны мез тајө баринјаслы да вины најөс, кодјас тышкакөны ужалыс јөзлы мез перјөм вөсна?

Ташөм прөтөва мөвпјасыс тірөдө лодманөс. І сіјө јонжыка на гөгөрвөд, мыј тујыс сылөн некызі оз вермы өтлаасны сіјө тујөн, кыті өни „Аксел“ клопөдө Печера куза.

Возын, рупышкыс четчыштө гөрд бикин. Важ прөвычкаөн ускөдчө сіјө рубка дорө, сөсөа кыимө места ылыын. А сөсөа друг бергөдчө і музөм јурөн нөжјөніка муно аслас кајутаө.

Воз асывнас, кор Печера чардыштіс мөлон езыса бикинөн, кор асывладорсаң тыдовтчөс міча, сывдөм, көртдон-код шөнді, кор јенеж тыріс ыркыдик сөстөм сынөдөн—лодман Јудин рубка поскөд каис палуба ылаө, матыштчөс капитан дорө да корис сетны смлы полөј расчөт.

— Пөрысмі! Сінјас руасөбны! Кад колөма.. тырмас!

2. Матка № 282.

Вежө кад, вежсө і олөм. Сөмын Печөра ју оз вежсы. Сіз-жө гыасө, сіз-жө војјасөн вевтысө сук ва руөн. Сіз-жө ујөдөлөны вөсны гөлдөсөн параходјас і сіз-жө гөрд да жежд бикинјас четчалөны рупышкыс.

Сөмын жежд кырыма зарні кіза барин оз-нын сулав рулевөј рубка дорын. І өдіө муныс параходјаслөн, і нөжјө кывтыс груза логовкајаслөн, куз машта ылыын ыпјалө јөс пөлдөса вөра-гөрд дөрапас.

Лодман Јудин бара-на томмөма гөрд плаг улын. Жеждјас вөсаөм бөрын бара пыріс параход ылаө і зон 3 во бара дорала ветліс

лоцманон, кытчоз оињас збылыс ез пондыны слабитны.

1930 во суис „екслоцманос“ вӱрын. 60 арбса Јудин сиж воѳ тӱвбыд ужалис вӱрын—вӱбчисны маткајас, плӱвѳитисны челењас, мед ва восоѳомӱн лезӱм вӱр нуны заводјасоз і 1931 во тулысын ва уѳѳм дырји-њин пӱшти, Устѳлагасањ Печера кывтыд мӱдӱдчисны 10 лотовка.

Лотовка № 282 лоцманјас абутом раді колі медӱбӱрӱз.

Секи 60 арбса важ лоцман Јудин предложиті ассыс тӱдӱмлунгӱ прораб Габовал:

— Ветла! Сор ескӱ лоі пӱраыс да, тујыс абу-на зик тӱдӱтом.

— Те, старік, костан-ӱд вӱрсӱ!—воча визӱ сылы Габов.

— Костан-кӱ—дерт космас,—он-кӱ мыр-дӱн косты, век возӱ кывтас!—зумыштчӱмӱн вӱоталӱ „екслоцман“.

І јун 16 ӱд луно, 28 ужалысӱн, 9875 кер-ја, 338 метра куза да 41 метра паста лотовка № 282 мӱдӱдчис куза, ответственной тујӱ—либӱ вайӱдны вӱр заводӱз да отсавны экспорт план тырӱтмлы, либӱ костыны сиж кушӱм-кӱ лыа ді вылын да нещышты госу-дърство зептыс оѳм, кодӱс колӱ вӱлі ӱетны оборона јонмӱдӱм вылӱ.

Устѳлагасањ морскӱј пристанӱз стӱч 1296 километр. Морскӱје-њы, либӱ кызи сиж шуӱны—Микічасањ 40 километра таладорас Оксін сикт дорын шынаӱ Белослудса вӱрпӱлитан завод.

Сетчӱ і колӱ вӱлі воны даснан лотовкалы.

Оз сы дорӱ кывт лотовка, мыј дыра кывјӱн вӱставоӱ. 1296 километра—сиж бур ваѳн бостӱ матӱ 2 тӱлыс, а гожва ваѳн, кор Печера местајасын јона лӱпкалӱ, кор преда-тельскӱј діјас зебеѳмаѳе мукӱдлаті сӱмын ӱѳи вес ва улын, секи делӱ јона ӱѳтаммӱ.

Медым 7 веспыдта пукалыс лотовкаӱс не вождӱны ва улын зебеѳм ді вылӱ, колӱ мед лоцманон вӱлі бур, советскӱј лоцман. Мед сиж тӱдӱс Печераӱс аслас вӱт чуңыс буржыка, сылыс характер, олан оамсӱ да щӱщ і пӱрјасӱмсӱ.

А пӱрјасан іњас Печера куза тырыс. Медвоз 2 медѳа опаснӱј места—сиж Аранеч порог да Кожва порогјас, кӱні километр пастала вескыда јӱѳмӱ Печӱра; быглаыс јежыд, ваыс вескыда пуѳ ізјасвылын. Тајӱ порогјасті вујӱгӱн колӱ бура тӱдны визывалыс повад-кајастӱ. Муртса-муртса суныштан—јиркытас став тушанас лотовка ізјас вылӱ, а визывалыс колӱмӱ помалас—рачас і Печера пастала разӱдас экспортнӱј вӱр.

А еѳа алі мыј Печера куза мукӱд пӱр-јасан местаыс? Еѳа алі мыј зебеѳма ва улын преда-тельскӱј діјас, кодјас сижӱс і кыјӱдӱмыс, озӱ кушӱмкӱ вугралыс лоцман кулакалы от-салӱм могыс оз колана ногӱн мӱвпав гырыс мог јылыс—вайӱдны заводӱз вӱр.

Лоцман Јудин вес оз уз ташӱм местајас-ті кывтігӱн.

20 во чӱжѳа практикаыс велӱдӱс ва вор-сӱм ӱертвыс тӱдмӱдны быд гуса мӱвп Пече-ралыс, а выл олӱм течӱм понда тышкасын кӱсјысӱмыс да выл олӱмӱс радејтӱмыс—щӱктіс петны вермысӱн быд ӱкыдторыс.

Визӱдӱ лоцман норінік вавылӱ і ыжыд подозреннӱ бостӱ сижӱс. Кажитчӱ, бытӱтӱ кӱ не колана тујті нуӱдӱ визыв лотовкаӱс.

— Важ ӱертӱ-кӱ, дерт, ескӱ таті і колӱ мунны... мӱвпалӱ лоцман,—сӱмын-ӱд 5 онас кыз гашкӱ езі гудрав лывасӱ визывалыс!

І весіг аслас тӱдӱм вылӱ секи оз ескы Јудин. Сетӱ ужалысјаслы індӱд-кытчӱ вес-кӱдны, а ачыс лезӱ ваѳ пес плака да пыжӱн вӱтчӱ сы бӱрса—тӱдмӱдӱ јулыс вескыда нуѳмсӱ, мед надежнӱја не сӱбдыны, а век кывтны возӱ і возӱ завод струбајас тыдов-тӱз. Некемын местаті сиж вӱдлаліс лоцман і гашкӱ сӱмын сы понда matka некейтчӱ еѳ крукас. Куімӱ-нолыс сиж пес плакаыс воліс нол вес жужта іњасӱ і сек ас кадӱ matka вӱлі бергӱдӱма воча Печераса законлы да прӱјдӱтліс ӱпаснӱј местајасті, весіг мусӱ малышттӱг. Куімӱ-нол возын петыс маткајасӱ паніс Јудин. Ставыс најӱ пукеісны гуѳа ді-јас вылӱ.

Сізі вочасӱн, луныс-лун тыдовтчылісны берег вылын сиктјас і сіз-жӱ коллісны сайын. Колі Аранеч порог, кӱні лоцман Јудин бара ordјіс кык маткаӱс, кодјас пазалӱмаѳе по-рогјас вылын. Колі і Кожва порог, коді бара-жӱ дрӱбӱтӱма некемын возын мувыс маткаӱс. Колі Уса, колі Чарка ју, колі Щелја јур, Устѳжама, а август 5-ӱд луно берег вылын тыдовчыліс і сажмвчӱс Сопка.

Август 7-ӱд луно matka № 282, дас пыщ-кыс зик ӱтвас сувтӱс Белослудса вӱрпӱлитан завод дорӱ.

Мукӱд маткајасӱс ставсӱ лоі поромітны і дырмыѳи-њин, бӱрын најӱѳс ваісны паракходјас.

Таз лоцман Јудин сетіс медвозѳа советскӱј экзамен.

3. Бара лоцманӱ!

Возѳа арнас Мылдін сиктѳн котырчӱс колхоз—медвозѳа колхоз Мылдін раіонын ӱніја 23 колхоз пыщкыс. Медвозѳа, поснідік

30 овмбса „петаслы“ лоі сетōма ным „Пионер“.

Сікт пырыг-пыр жō торјаліс лагерјас вылō: отарас соцiалiзмлōя медвоzza петас— „Пионер“ колхоз, а зiк мōдарас кулакјаслōн, лодырјаслōн да белобандiтјаслōн шајка, кодi ергōмōн радiс колхоз быд чотыштōм вылын. Сiктын паскаліс кулак сама агiтација колхозсō кiстōм могоы і вōлісны лунјас, кор выл чужоы колхоз сулаліс зiк кiссōм вырын. Сiјō тōвјылын бад-моз куснасiс от-мōдарō, а бад iстјас гора ас костын венсiсны. Торја гырыс „тōвјас“ дырi некымын iст вōдi локы нещыштōма пу дiныо да дыр на бергōдлōма кулацкōј вабергачын.

Вōліны сiктын і којмōд сiкаса јōз,—секi медоа ыжыд јукōд-на став шōркода да гōла олысјас пыщкыс, кодјас нудiсны нејтралнōј полiтика. Нзјō ез вōвны јона варовōо. Нзјō јонжыка мōвпалiсны да ещажык сорнiтiсны. Кор чукōрмыліс колхозса собранны, нзјō пыщкыс унжыкыс волiсны щōщ, лукалісны сенi, зумыштчōмōн кывзiсны сорнiјас собранны заводiтōмоса помастōзыс, а сеоса оvi кыв шутōг разавлісны бōргортјасō.

Тулысын јандыоом сорōн карта сзјi, асланыс пугōрјасōн откōн петалiсны мувылō і тōв нылыд кывзiсны отуваја уждаыс шыјарјас.

Ташōм сiкаса јōз секi вōліны быд сiктын і нзјōс бура тōдōны сiктын ужалысјас. Кор накōд пондан панны сорнi колхозō котырчōм јылыс нзјō век оviс шуоны:

— Пырны кō, ставлы отпырјōн колō пырны, а не-кō, і не!, а сеоса содтасны— Јогор бад тај сō мыјла-кō оз-жō пыр колхозад!

Сеоса коркō друг, кор он і думыштлы, мыј нзјōс удатчас венны,—колхозō воо шыōдчōм кушōм-кō шōркода олыссаа колхозō пырōм јылыс, а аскiнас ташōм шыōдчōмјасōн тырō правленнō пызан.

Таз лоі і „Пионерын“. 1931 воын, кор кулацкōј бушков бадсō куснōдлiг моз нещыштiс пудiныс вел уна iстјас,—секi „екс-лоцман“ Јудiн Јогор Петровiч сетōма колхозō асыс шыōдчōм. А кор сы јылыс кывлісны мукōд гōл-шōркода олысјас—Гавiдда Иван, Тiма Иван, Пишук Петыр Грiшō, да зев уна мукōдјас,—друг оvi луно нзја сiз жō сетiсны 30 сзјас шыōдчōм колхозō пырōм јылыс.

Секi, 1931 воын вōліс бад чорыда вужјасiс „Пионер“ колхозын лоі котыртōма 55 сзјас гōл-шōркода олыс. Но кулак сама уж сiктыс ез на быр зiкōз.

Сiја во арнас, петōмадс бригадiн вōрō. Норма керасōмын 315 кубометра ез вōв ыжыд, во кулакјас, лодырјас да белобандiтјас, вōрлезōм ордōм могоы, пондiсны сiктын паскōдны лок сорнi сы јылыс, мыј норма тужтōма ыжыд, мыј крещанаос кōсјоны жагōдны ужнас.

Јогор Петровiч Јудiн, кодлы секi вōлі 61 арōс, аслас сещōм-жō „том“ јорткōд пе-

Серпас вылын: пурјасōны

Фото Пелмеговаōн

тісны вөрө щөщ, да парадн боссісны збы
торсө відломө.

Ножабр понаөг кешлө тајө парадн вөлі
лежма 400 кубометрон морт вылө і Јудін
воө вендытөм выводө:

— Лөж! Омөла ужалам, томјөз! Нормамыс
вывті меным посні кажітчө. Ташта норма-
нас буді дышламыс жагалан!

Томјөз төдөны, мыј венөныны Јогор Пет-
ровічкөд өз артмы. Сіјө некөр оз бөстөы
пөрјасны—веокыда быдгөр јылыс вөсталаас,—
шыј омөл—омөл, бур-кө і бур.

— Лодман-кө—лодман і ем!—шубны најө.

Вөрлежөм колхозлөи лоі выполнітөма зев
воз, сөмын кыскасөмын колхоз пондіс јона
зескамыны.

Вөвјасөс візігөн-вердігөн вөлі тудтөм
обезмичка. Ніөві ужалыс ез төждыс кушөм-
кө торја вөв вөсна і вөліны војјас, кор вөв-
јас уцісны шыгјөн. Турун вајалөм јона кос-
тамміс, сіјөс көлуј да дофјас вочасөн кесісны,
зонтавны вөлі ставыслаы неокота, а кулак
сама коңухјас сы јылыс весіг ез мөвпышт-
лыны.

Төв шөрын лоі стројмө петөм вөвјасөс
чукөрон петјөдны вөрыс да сы пыфсі вај-
ны јамыи пошта коллыс вөвјасөс, но і најө
бура чередітөм вөсна зев өдіјө сувтісны.

— Мыј-нө тајө вөчөб?.. јуалісны өві
мөдлыс вөчөстчыс вөрлежөјас і ез вермыны
адчыны помкасө лөбм торлы. Ез вермыны
кадын жүгөдны-пазөдны кулакјасөс, кодјас
сүјөсмаөс колхознөј коңухјасө да пышкөс-
ганыс зілісны кітны колхозөс.

Вөр кыскөм пондіс орны, а матыосан ту-
лыс пондіс щөктыны думыштны і көза кад
нуөдөм јылыс. Вөвјас вөліны сешөм омөлөс,
мыј нафөја уналөн пондіс вошны.

— Вот Сің Јогор теныд і ковкоз!—гөрд-
лісны кулакјас да белобандітјас.—Вот і ков-
коз! Өві воөи став вөвсө начкінныд да став
көлујсө бырөдінныд! Амі куш өві во і көс-
јанныд овны?

— Воң-на начкөм јывсыд ыланныд!—
воча вічө Јудін.—А өві воөа оломсө сонды-
лы тунјаланныд! Помыгөј, мыј ні өві вөв оз
ло начкөма, ставсө ачмы правітө!

— Абу-кө начкөма—тулысыд помзлас!—
шівсө јрөны белобандітјас.

— Мыјөн кө көсјанныд правітны? Көрым-
ыс көіи? Амі морт јайөн көсјанныд вердны?

Туруныс збылыс ставыс бырі март төлыс
помасөг кешө. Ставсө таргајтісны, мөсјасөс
сувтөдісны ізас вылө, а вөвјасөс „сыяөд“
вылө.

— Ек! шөгсө Јудін.—Тудтөма, шөгмытө-
ма ужалам! А өд мыјта туруныс вөлі! Мыјла-

нө кор өткөн ужалім—туруныс век вөлі тыр-
мымөи і вөвјасыд ез омөлтчыны? Өд сіјө-жө
јөз колхозад, і вөвјасыс сіјө-жө. Сің-кө көн
помкаыс—јувасө сіјө.

— Тајө медвозза опыт!—сөрөны сылы
оппортунісјас.

— Ташөм опытыс-кө возө лөас—омөл!—
вундө зумыштчөмө Јудін да сөсса кывы-
жын оз шу.

Но сіјөн фөлаыс ез помөа. Колө вөлі
справітны лөбм лөк торсө. І колхоза прав-
леннө вескыда індіс, мыј кулак коңухөс да
шукөд сүјөм болобандітјасөс, колө пыр-жө
вөтлыны колхозыс, а вөвјаслы сетны збы-
лыс көчанөс, кодлөн ескө вісіс сөдөмыс
колхознөј ембур вөсна.

Март төлысө 40 саяс шојкоф вөв вөлі
чукөртөма өві ыжыд картаө, а коңухөн вөлі
індөма Јогор Петровіч Јудінөс, кодлы отсөг
вылө сетісны 2 колхознөкөс.

Јудін медвоз чукөртис асыс гортса став
колөм турун да ізас да сетіс өтува скөтлы.
Сы бөрын заводітис луныс-лун көрым кор-
өм. Вөлі гөгөртөма став турун пуктысанів,
вөлі чукөртөма быд зорөд пыдөс, быд туд
вылын шыблас турун чукөр, мед сөмын не
шыгјөдны вөвјасөс да лөөөдны најөс гөріг-
көзіг кешлө.

— Вајө зөр!—чорыда пуктіс вопрос куңух
правленнө возын.—Кужім шыкөдны, колө
кужны правітны шыкөдөм торсө.

Правленнө сетіс коңухлы некымын ме-
шөк зөр. Лоі гажажык.

4. Әісдішліна јонмө.

Покојнік моз лөзөдіс Печера. Берегјас
пөлөн ва вөсөөма-нын. Вөрла дорсаң гажа
жургөны вына шорјас. Јі кыптіс. Не талу—
аскі, гораа, мед бөрјасыс лөвтыштас јі пласт,
а сөсса өтчукөра вынөн, ыжыд шумөи мө-
дөдчас Печера кывтыд.

Коңух Јудінлөн синапјасыс уңтөм војјас
вөсөмыс гөрдөс.

Вөрыс вајалісны помөз орјөдлөм, тудтөм
өісө көлуј, коді бура зонтавтөг некытчө өз
шогмы.

А лунјас кө і кузөз, да..... жеңы-
дөс. Оз тырмы кад, і војбыд пукалө Јогор
Петровіч, зөнталө сіјөсјас, вурлө шөејас,
домјас. Воз асывнас заводітчө сылөн ужалан
луныс да сешөм-жө мөлі асылө і „помасө“.

Асылын вөвјаслы сетөны чукөртөм турун
да јуктөоны, весалдыи вөвјасөс. Сы бөрын
кујимөн мунөны вөрө—керавны вөсөдік ул-
бадувјас. Сіјөс поснөдіка шырасны, пуөдасыи
пуөм ва пышкыи да зөр сорөн сетөны лун-
нас быд вөвлы торјөн, а сы бөрын бара
турун. Вој кешлө сетөны ізас.

Вѳвјас тѳдчѳмѳн пондѳсны справѳтчыны.

Май 12 ѳд лунѳ колхоз правлѳньнѳ шуѳ
ветвы гѳрны-кѳзны.

— Кыз-нѳ вѳвјасыд?—жуалѳны Јудѳнлыс.
—Кымын вѳв сѳкѳн сполнѳја вермас ужавны
гѳрѳгѳн.

— 43!—вѳсталѳ конух.

— Тѳдам ескѳн, мыј 43, да, мѳса, кымын
вѳв сувтѳм кыңыыс вермас ужавны?

— Сувтѳм вѳвјас менам абуѳе!—сералѳ
Јогѳр Петровѳч.

— Гм-м!

Вѳдалѳс став вѳвсѳ нарѳснѳ комѳсѳја,
кодѳ адѳс, мыј Јудѳнлѳн став вѳлыс гѳтѳвѳс
петны гѳрны, дај щѳщ вѳлѳ бура зѳнталѳма
ѳйтѳг став кѳѳѳм сѳјѳс завод.

ѳтувја чукѳртчылѳм вылын колхоз ѳетѳс
конухы медвоzza премѳја—25 шѳјт ѳѳмѳн
да кымын-кѳ метра мануфактура.

Весѳсѳ јѳ. Полдѳс Печера, петѳс берега-
сыс. Гуныктѳс лыа дѳјасѳ ѳ сѳмын бад-јывјас
местајасын легѳѳчѳны паскыд простѳр вылын.

Зѳрдалѳ шондѳ възын котѳртыс ва, а сенѳ
мын, колхозса мујас вылын зѳк сѳз-жѳ зѳр-
далѳны плуг амыјас.

„Пиѳнер“ петѳс гѳрны.

Конух Јудѳн распискаулѳ ѳетѳс быд ужа-
лысы сполнѳја ѳѳсалѳм вѳлѳс да быдѳнѳс
јуѳртѳдѳс:

— Вѳдлы, гѳгѳр-ѳ ставыс зѳн! Гашкѳ
кыткѳ ѳрѳма...

— Абу ѳрѳма некыт, быдлатѳ зѳн!—гѳ-
гѳр вѳдалѳлѳ ужалыс. А мукѳдыс некыт ѳз
вѳдлав, да весѳг содтас:

— Орас кѳ-ѳд кодлы мѳг—зѳнталасны!

— Абу сѳзѳ!—чѳрыда вѳсталѳ Јудѳн.—
Кушѳмѳс бостан, сещѳмѳс ѳ бѳр вајан! Кы-
лан? ѳрѳдан-кѳ—ачыд зѳнталан да здајтан
меным справнѳјѳн... да вѳлѳс мед ес вѳв
щыгѳдѳма!

ѳѳѳ лунѳ, кор унжык вѳвјасѳс нуалѳсны
мујас вылѳ, медыр мыѳѳѳ ѳѳѳ том морт вајѳс
бѳр асыс вѳвсѳ да корѳс вежны.

— Тајѳ вѳлѳн, зон, ѳз тыр нормасыс, вај
мѳдѳѳ!

Нѳмтор ес шу лѳдырлы конух, ѳетѳс
аслыс колѳмјас пыщкыс бѳрјыны, а ачыс
вајѳм вѳвсѳ дѳдѳдалѳс плугѳ да мѳдѳдѳчѳс
щѳщ мујас вылѳ.

Рытја лыдпасјасыс лѳны вѳдѳѳѳтѳмѳѳѳ.
Том морт боѳтѳс лунса ужыс 0,7 трудѳѳѳн,
а конух Јудѳн 1,25 трудѳѳѳн.

— Ешѳжык шлѳѳјааны колѳ да буржыка
ужавны. Вѳв вылас менам унжык наѳејаыс,
чем те вылѳ, том морт! Ачыд јѳщѳѳ том
мортѳн шуѳан,—велѳдѳ сѳјѳс Јогѳр Петровѳч.

Матысѳсѳс вѳв вырулѳ. Сетѳс турун. Вѳв
вомтырѳн пондѳс зѳв азыма сојы—вѳѳѳѳ
курчавнысѳ ѳз удѳт.

— Ек.. Ужалыс! ес вермы
кутѳѳѳныс Јудѳн, маткыштѳ.

— Щыгѳдѳны-ѳ мыј ме тевыд дѳверѳтѳ
вѳвсѳ? Мылаа-нѳ век кѳсјанныд вредсѳ вајны?

Рытын Јудѳн ветлѳс правлѳньнѳѳ да шуѳ,
мыј тащѳм ужалысѳс кѳ ѳз лѳ чѳрыштѳма,
сѳјѳ сещѳмјаслы та бѳрын вѳвјас ѳз ѳѳт.

Кѳлхознѳј дѳсѳпѳлна пондѳс јѳнмыны.
Јудѳн јортаѳн чѳрыд требѳванъѳјас пондѳсны
кыскыны ужалысјасѳс паскыджык мѳвпјасѳѳ.
Ужалысјаслы вѳрас пондѳс пырны вѳвјас пон-
да тѳждыѳѳмыс.

— Вѳлѳѳ конѳр вѳвјас батсѳ адѳсѳны—
шыасѳсны колхозъѳкјас, ѳ збылыс,—Јогѳр
Петровѳч пуктѳс став вынѳсѳ, мед чествѳја
новалыны нѳм колхознѳј конухымыс. Сѳјѳ бат-
мос дѳрјѳс асыс пѳтомѳчјасѳѳ, мед ѳѳ ѳѳтны
кулакы помка сервалыны колхоз вылын,
асыс ѳѳнмѳс моз вѳзѳс колхознѳј ембур. І
тувсов гѳра-кѳза план тыртѳмѳсѳ ѳбезпѳчѳтѳ-
мыѳ Јудѳн јорт вѳлѳ премѳрујѳтѳма мѳдыс.

5. Менам кавалѳрѳја даѳ!

дѳнјѳл дѳрын 1932 воын колхоз сувтѳдѳс
вѳвјаслы выл ѳланѳјас, а сы бердын сувтѳ-
дѳма торја ѳѳжыд керка, кѳнѳ ѳѳѳ жынјас
лѳѳѳѳѳма ѳѳѳс кѳлуј вѳзѳнѳн, а мѳд жынјас—
конух Јудѳнлѳн ѳланѳн.

Јудѳнлѳн ем аслас ѳланѳн Мылѳн ѳктын,
сѳмын конухѳ пырѳмѳсаң сѳјѳ ѳѳѳд вылѳ вет-
лѳм кынзѳ лун ѳ вој ѳлѳ конушња дѳрын.
Сѳјѳ асыс ѳлѳмѳсѳ топыда јѳтѳс ѳтувја ѳлѳм-
кѳд, сѳјѳ ѳѳ ѳѳѳ мѳнѳт кежлѳ ѳз кол вѳзѳдѳтѳг
сылы дѳверѳтѳм ѳтувја ембур ѳ пачѳѳр вылѳ
ѳѳѳѳѳѳ ѳз веж асыс гажѳдысјасѳѳс.

— Ме бура ѳла сек, кор вѳвјас бура
ѳлѳны!

Вѳз асывнас конух дѳрѳ лѳктѳны ужа-
лысјас. Правлѳньнѳ нарад ѳѳртѳ Јудѳн кыс-
кѳѳ ѳѳтѳ колхозъѳкылы ѳѳѳс кѳлуј, гѳз, дѳд,
мегыр ѳ сѳѳѳа петѳ конушњаѳ. Вѳвјас вајѳн
нѳн верѳѳма, јукталѳма ѳ весалѳма. Гѳн ку-
чыкыс југјалѳ. Ныр улас кујымыс турун вылѳ
зѳв букыша вѳзѳѳѳны вѳвјас—ваја пѳтѳс.

Луннас Јогѳр Петровѳч весалѳ карта,
петкѳдѳ кујѳд, верѳѳѳ, јукталѳ весалѳ томынѳк
чанјасѳѳ, зѳнталѳ да вурѳ ѳѳјѳсјас. Рытын
кысѳ-кѳѳ примѳтѳѳ ужалысјаслыс вѳлѳс став
сбрујанас, ѳшѳдѳѳ торја тувјас вылѳ ѳѳѳсјас,
дѳмјас—мед ес сорласны. Гѳгѳрѳѳѳк вѳдлѳлѳ
вѳвсѳ, сѳѳѳа пыртѳ весалѳм, сѳѳтмѳдѳм ко-
нушњаѳ.

Везкыа тууоа

I. ВӨРПУНКТЫН СОМҢЕВАЈТ- ЧӨНҮ.

Вөрпунктын личмыштис. Јуралыөлөн төд-чымөн гажмёны сінјасыс, чужом вылас шө-кыдҗыка тылавло кумдом Тувсов сынөдыс да кылөдчигөн горэомыс бөр матыштчө важ, чоткөј да лабутнөј горшыө. Од кэрт дај сіїө өдјөнжык жуғлаө, торкоө мөдэн-кө дө-чбриттөг ужавны. Сөмьн өвлөдны кадјас, шум көө, кылөдчигөн, торја-нын поскі јујасын —быд минут дөна. „Вөчөма вөрүд, кылөд-төг—абу-на вермөм“. Сіјөн і ловө кылөдчиг-ад зевтлыны став сөнјастө, вувөданыны төд-вывөыд лун да вој лыдөдөм.

„Сөсөа, өні позас шојтчыштны, кыз шу-асны, —кырымјастө өшөдөмөн“ — мөвпалөны мүкөдыс өккыдҗык ужјас бөрад.

Збылысө — чикыш мөз лебыштө јурад мөвпјас воқө уж пуктөм јылыс. Од прөста важыоан ын ез шулыны: „доф-пө, колө дөсөдны гождөмын —вөлега —төлын“. Оні өскөн тајө кывјас пыдөді шуөны — план, сө-мын најө төдчана луннас өві вөзынөө.

Вөрпунктын јуралыөлөн ас кадө вөчөма воан во кежлө вөр вөчны дастыоан план. Јитөма вөрпромхоз планкөд — мөвпалө: „Ос-новнөј магистралө (вурөсса ва тујө) став вөр лоис петкөдөма, сетөма зоңнас сплавкөнто-ралы. Оні выд вувөдн позө-нын кутчөны мөд во кежлө дастыоан ужјасө“.

Гажаа пукоис бөрја тулыс пом. Војтөв вөжөс лунтөв вылө. Пыдөстөм јенеж ні өві кымөр оз кут. Кылөдан вөр оз-жө уз, мај-

быр, шунгө, мөда-мөд керјас динө тошкөдчиг тыр, матыштчө Котлас дөрө-нын. Вөжөдөны паскыд мујас колхозјаслөн. Вөрпункт өши-возын лымкөд јөжыдә зорјалыс лөмпу вөса өшиныд чөскыда дукөдө вөрпунктса ужалыс јасө

Тајө кадө шычигөв вөрпунктө пырис ар кыча кымын том морт, ус ні тош, вөдөчысө чужом вылас лабутнөј. Пастаөм—куш „јунг-штурм“ кежыө, буракө абунин тујсаң Пор-тупеј вылын әірдалө „КИМ“ значек. Пырө-мыс лоис сөшөм төдчытөм, мыј вөзег некод ез вөдөды выд пырыс вылө.

— Көдј јуралысыс татөні?

— Ме. Мыј колө?—места вувөыс вөр-чөдчывтөг шыасис јуралыс.

— Ме локті вөрпромхозсаң тіјан вөр-пунктө Лопі јутө видлавны.—Ескөданнас сөтөг мөз шуис том морт.

Јуралыс өін лапөдјасө чикырлөмөн вө-чөдөліс да бөстис өскөданпасө, лыдөдө. Пы-зан сәјјасын пукалысјас кыкө өтпырјө дуг-дисны ужалөмыс да быдбокоан атакујтисны өінјаснас выд мөртөс.

— Ыстөмны-жө, зон, „шышкаөс“, тащөм ыжыд уз, нуөдны—гусөныкөн тувкыштис щөтовөдыс јортыслы.

— Сіа, сіа...—ышлавчөмөн, муртса кыв-
мөн шүис јуралыо.—Ті і лоанныд Свежовыс?

— Ме і лова—нуммуөмөн воччаліс
Свежов.—Меным аскіаң төлыс жың кешлө
ковмас куім ужалыс морт.

Свежовлы відчистөг, воча кыв вічөм
пыдді, керка пыщкөс тыріс лөбыдгөм чөвөн.
Пукалыөјас сөмын сінјаснас сорнітөны мө-
да мөдныскөд. Став чужөм выльө поць ады-
мы сомневајтчан ескытөм вужөр. Свежов оз-
жө уа—гөгөрвоіс ставсө. Кыфны мөдіс ас
пыщкас скөраун да горшысө ещанзі лептыш-
төмөн бара шүис:

— Мем аскі көкјамыс час асыв кешлө
ковмасы куім морт ужалыөјас. Нужмасы
некор. Мі відчыса вочакыв.

Нуммуөны пыкалыөјас, а јуралыс нөшта
нүбдіс сінјаснас јурсаныс да көкөзыс Све-
жов куа да мортөс улөдава горөн, өтщөщ
мыкө арталөмөн шүис.

— Енналы термаө, піук!—сеөөа кытчөкө
муніс.

Пузіс том сөлөм Свежован. Кылө,—сөн-
јас куа муртса төрө візувтыи вір.

— Кытчө нө муніс?—јуаліс щөтоводыс.

— Көді төдас... Телефон дөрө буракө...

„Том-на кажітча, сомневајтчөны“—мөв-
пыштіс Свежов асыс.

Недыр мысөі, јуралыс, некодлы кыв-ні
жың шүтөг воіс да пукеіс ас местаас.

— Куімөс, шуан, колө?—көзыда јуаліс
Свежовыс.

— Да, куімөс.

— Мі сөтам талы—бергөдчіс пызан са-
јын пукалыөјас дөрө—Мікітөс, Борісөс да
јуралыс пыддыыс асыным сотрудыкөс Мі-
кулај Асыровөс.

„Јуралыс пыддыыс“—мөвпыштіс Свежов,
но адыс, мыј тајөс шүөма сіјөс чущкыштөм
вылө да, сөмын серөктіс пыщкөснас. Сіјө
луіс өні мөвпөн,—өдјөжык воөдчыны уж
вылө.

2. ЛОПІ ЈУ КУА.

Аскінас лоіс сөщөм-жө бур, выпыр кыс-
көм лун. Томынык корјасөс төврү оз ышөдчы
вөрөдчыи вөрпу вылыс. Асыва шөнді лыс-
вабс көвтө, сінвоад вералө—вывланө кэјө
төдчытөм ру. Пөткалы, чверјаслы бара на
олөмыс воөсіс. Ташөм лунјссад ферт-жө-нін
сөд төлыд төд вывоыд вулас. Музлытөг
лебачјас пельбокад чівөзны, а көмпкај быд
ногса оылөмнас ветыртө посныдыкјасөс.
Тајө кадыс вөрад мортыды медбур—ном-
јыд оз сој і, лөззыд оз ызгы. Сөб сінмад
лыкыс оз пыр, сынөд сөстөм...

Лопі вом дөрө муан туј куа, гырыс
нојјас сөлөмөн мунө Свежован чукөрыс.
Нопјыс кыңзі Свежован шүјга кырымас
кыщөн гартөма мерној лөнта. Ортчөн муныс,
ар комына, терыб сорніа, шөр тушаа морт—
Мікулај, туј чөж мыкө вөтталө Свежовлы.
Весіг вунөдөма, мыј мышкас нөшта-на кык
морт. Свежов, өтарө бөрвыс візөдлө, мөвпа-
лө: „бергөдчісны өмөј?“ да Мікулајс щөктіс
пукөныи шөјтчыы.

— Ог тајнө өдјө мунө, а колчісны—
шеныштіс Свежов бара бөр вылас візөдлө-
мөн.

Кык чукыл-нін бөрын, туј бөкө нуш-
кысөмаөс кык том морт. Нопјас дінас щөщ
кујлөны Свежован инструментјасыс.

— Мі, зонмө, кујим-на вөчнытө. Кылөд-
чан бригаад-кө гіжөім,—бытлоіс кывтны
Котласөз.

Татөні-тө, ас вөрваад нусјалам-нін—ув-
торјөн мусө гудјіг мөз шуалө Мікітлы. Бөріс
—ар дас көкјамыса, зонвізаа том морт.

— Колісны... мөвпаалыны—вөтчасны!...
Пігу! Мі абу сөщөм јөзыс. Ударныкјасөс мед
боотісны... Ещамө-на тај премірујатісны...
відчысасын,—Свежовјасланө візөдлөмөн
сөдчіс Мікіт.

Луншөрја кадө зоріавмы бөсысө візјас
вывті матыштчісны Лопі ју вом дөрө. Југыд,
сөстөм ваыс сылөн метра дасвіт паөта јуков-
тө-усө лунвывсаң візувтыс паскыджык ју-
өм. Кыр пөлөн, көя сурө тупласөны пурјасаң
нөрјас да тувјас.

— Сеөөа, шуанныд, лөктімө?—кыввізіс
Свежов.

— Öні медвоzza мог өбөдајтны.

— Öбөдајтны-пө!—нопсө пельном выв-
оыс шыбытг мөз тувкыштіс Бөріс Мікітлы
бокас.

— Вөрыс-нө уна ем тајө ју куаыс—
шөјтчг мөз јуасө Свежов.

— Ој, уна... міјан вөвдөрын-на, гашкө,
кыч, лөбб, комың кілометра вөрыд сук су-
јөма—панјіс Мікулајс Бөріс.

— Вөрыд-тө уна, Свежов јорт, сөмын
сорнітөм-нін тај,—јуыс весавтөм. Таво тулыс
віг сурс кубөмертөн д.сзгт лун лоіс петны
көкјамысдас кілометр куа.

— Дашкө, со көкјамысдас кілометра ловө-
да—бара сузөдчіс Бөріс, места вывоыс вөр-
чөдчыштг мөз.

— Віт оурсыд нө, сіјө вөр? Воан тулыс
кешлө тајө јуө индөма көкјамысдас сурс ку-
бөметра!

— Сувјыд петас!—збыл пырыс лөщкөп-
тіс Мікулај вылө візөдліг мөз Мікіт. Мікулај

шпыймуні, а Боріс сѡмын куѡа шувѡтис да
ѡін бѡжјаснас мустѡма тывыштис Свежѡвѡс.

— Јуыс, тыдалѡ, ваа свѡлѡ?—

— Јуыдтѡ еокѡн ваа да, кырјыс бур
дај... но... ме ог тѡд—ескытѡм пырыс пас-
шыштис Мікулај, мѡвпнас Свежѡвѡс ѡтдортѡ-
мѡж „кывнад-тѡ тыдалѡ вѡчас!“.

— Бура јусѡ лѡсѡдѡмѡн кѡкјамысдас сурс
абу уна.

— Тенад ног-кѡ шѡркоѡдем, ха-ха-ха—ез
вермы чѡв ѡвны Боріс.

Свежѡвалы буракѡ вѡскѡд јортјасыслѡн
ескытѡмыс. Шѡјтчѡм бѡрын инструмент кыр
јылѡ сувтѡдиг моз кесјѡдис кујимнасѡ: Борі-
сѡс столб пула, Мікитѡс пыж вајны, а Міку-
лајѡс вешкајасла.

— Мікит!—Мікиткѡд муниг моз, кѡв-ес-
кѡн-і оз ков вѡлі сыланѡ мунныс, сорнытѡ
Боріс—тајѡ абу-жѡ-кѡ тетник-а? Мыјкѡ тај
прѡстѡј мѡрт код-а. Менам некѡр оз вул,
во квајт-ѡйым сајын мјјан гѡгѡрті, ужалыс-
јаскѡд-жѡ ветлѡдлісны прѡсекјасѡд кык тет-
ник да, зонмѡ, кушѡмѡс вѡлівы... Кык мѡрт
куш паскѡмѡс, уѡлан кѡлујсѡ-да новлѡдлѡны.
Јурлѡсјасыс небыдѡс-ѡд... Гѡрд вина јуысны.
Горнытѡны сѡмын ас костас...

— Мыј сјјѡ важыд—зугіс Борісѡс Мікит
—ѡнја лѡм торјаснас колѡ кужны ползугі-
чыны ас коланлун вѡснаыд тѡждыены. Ад-
ѡан, кушѡм рам тајѡ, оз термѡдлы ужавнытѡ
Куж, мѡса, Боріс, ѡвнытѡ ѡні!

— Мѡвпалан, тајѡмыс пола?!—сѡлѡмсаңы
горѡдис Боріс—хі-хі... Мі кылѡдчигѡя... ташѡм
жѡ, том-на вѡлі фесатныкыс—шѡјтчыны оз
сѡт... Кыѡ-тај Мітрук ѡнуккѡд јѡткыштылы-
лім вазс—ѡдјѡ ѡд дугдіс.

— Ва дорынѡс-ѡд лѡвамѡ-і мѡ...—помав
тѡг еновтис вѡсыс мѡвпсѡ Мікит, ачыс ѡзыра
кызыштис. Сѡсѡа бытѡ сѡгласа ныв-да зон,
пѡттѡчыс мелѡсѡм бѡрын торјѡдчысны ѡтар-
мѡдарѡ.

Мікулај вешкајасла мунѡм пыдді мыјкѡ
нопјас гѡгѡрыс мѡдис нѡкѡыны. Чужѡм вылас
муртса тѡдчыштѡ скѡрлун. Буракѡ чушис
Свежѡвалѡн кесјѡдѡмыс. ѡд вѡрпунктса јура-
лыс ыстис Мікѡулајѡс ужнас вѡскѡдлыны, а
татѡні кушѡмкѡ томнык мѡрт мѡдис ыжы-
давны сы вылыны. „Вешкајасла-пѡ мун. Абу-
ѡд ме сылы ѡѡд уж ужалыс, сотрудник.
Колѡ-кѡ ветліг чѡж мѡдас шѡктыны ужавны“,
—кыв нѡ дын Свежѡвалы сѡттѡг мѡвпалѡ
Мікулај.

Муртса дебѡдана тѡвру ѡкыда вајѡ чер-
шысѡ Боріслыс. Быд сѡтѡм бѡрын мѡдыс
сѡттѡз поѡѡ нѡлѡз лыддыны, дај шѡјтчыны
пукывыны,—дышѡдас-кѡ воѡдѡс видчысны,
кор мѡдыс убѡлігас сѡтны Боріс.

Свежѡв нѡшта вѡѡдліс инструмент пыр-
да мѡдѡдчыс Боріслаң.

Боріс ылысань адјис Свежѡвѡс. Чершыс
кык ѡдјѡ мѡдис кывны.

— Тед, Боріс, ме ѡтсавны воі. Гашкѡ,
мѡса, он тѡд кушѡмѡс колѡ керавны столб
вылад-да.

Боріс нѡшта ѡдѡдис кераѡмсѡ. Сѡмын
ѡд термаѡмнад—ужыд бура оз артмы—че-
рыс ѡтарѡ выллаѡ воѡ.

— Ёпу! сѡстѡм чер, неѡтѡ оз туж...—Све-
жѡв вылѡ вѡѡдлытѡг, ырувтас броткис Боріс.

— Вајлы нѡ, ме-нѡн помышта, Боріс, те
шѡјтчышт.

Боріс ескытѡма вѡѡдліс Свежѡв вылѡ,
кымѡс вывоыс соснас чышкыштыс пѡсѡ да
кыв шутѡг сѡтис Свежѡвалы чер, ачыс вешјис.
бокѡ, мѡвпыштыс: „Тенад помыѡ нѡшта ке-
раѡны дај абу-ѡд ѡѡд уж ужалыс“.

Трыңган чер дорыс журкѡдлѡн чајас.
Боріслѡн кыѡ сурѡ кералѡмыс ѡтјасис. Шы-
лыда артмис гѡжан ін, муѡ сујан помсѡ, мед
зурыджык ловѡ, нарвіѡн кресталіс торја пудв.
Сѡсѡа тувкытыс столбѡ пѡлпом вылас, черсѡ
чурпѡдис мышланѡ, Боріслы боѡстѡм вылѡ.

Боріс, жың выјѡ вошѡм. вѡм вѡстѡмѡн
відчысѡ мыј лѡвѡ воѡд. Вѡѡдліс чер вылѡ да
сек сѡмын вѡліс вермис гѡгѡрѡны, мыј сјјѡс
колѡ боѡтны. Чер дыша пыріс Боріс тасма
сајѡ, бытѡ шуасѡмѡн: „мыјла-нѡ менам кѡ-
ѡаиныс абу тајѡ кераѡымыс, ме сокѡ пыр
тајѡ суѡа да мѡчаа кералі“.

— Тајѡ сбылыс абу тетник—јурсѡ жу-
гѡдлѡ Свежѡв бѡрса мунигѡн Боріс.—Тетник
тајѡ ужавны оз куж. Абу тетник код сорны-
ыс, вѡдысѡмыс-нѡ. Тајѡ прѡста мјјан код-жѡ
мужик, сѡмын тыдалѡ комѡсомѡлеч да вѡж
паскѡма.

Нѡдыр мыѡтѡ кырјылѡ часѡвѡј моз сув-
тыс мѡчаа шылѡдѡм столб. Ју катыдла дор-
сан—столб вылыг дѡльсѡвѡны ѡѡд краскѡм
гѡжѡм цыфрајас: R (репер) № 1 1932 во.
Окм у. о. 1 м.

Боріс нѡшта нѡмкоѡда вѡѡдліс столб вылѡ
да муртсан лѡнта помас кутчѡсѡмѡн мѡдѡд-
чыс Мікулај бѡрса.

Мікит пыж тыр сѡвтѡм кѡлујѡн термаѡтѡг
мѡдис катны ва паныд.

Рытывсан асывланѡ нѡзулѡн нуклаѡѡ
јајјас костті Лопі ју. Луныс-луно вѡсас вѡѡ-
јас мырјѡсѡыны. Мікулајѡн буракѡ помаѡис-
нѡн колхознѡј вѡјасыс. дугдіс вѡставаыны:
„Тајѡ мјјан колхозлѡн жѡ“. А Свежѡв ѡтарѡ
јѡстѡ вѡсыс ужсѡ. Нѡтѡні чукыла Лопілыс,
відлавтѡг, артыштѡг оз кол. Кыт шуас—
вѡскѡдны колѡ, кытѡ пощны бѡкѡ вѡр кежѡ-
мыс... вѡсѡг аѡсѡ мыјлакѡ арталѡ.

Мікулај аскінас жё і бурасіс: „Ме-пё чаі-ті сіз-таз ковмас відлавыні Лопі јутё. Вёлём-кё со мы? Зоњ проблема міјан возын су-лалё. Сіз-кё, јортјас, ёёлёмсанжык кутчіс-ламёј“.

Боріс сіз-жё Свежов јортё адзіс мед матыса другёс. Узмёдчасны-да, ас дорыс јонжыка тёждыёб Свежов понда. Воча мыш-ку і мёдісны узыны. А Мікіткёд важ дру-гасём оріс, веёіг лёгасісны мёда-мёд вылас. А ёві рытё муртса оз тышкасны. Боріс заво-дітс мыжавны Мікітёс нёжјё катёмыс, мё-дыс уокдчіс бёфёён. Одва і лёнёдісны.

Нельамын вётёд кілометрё столб сувтё-дём бёрын векныдік выл весас віз вывоан пырісны гукоф пемыд сук вёрё. Гырыс лап-ја козјас вевтвісны шондыс југёрсё. Сін-возын гажтёмміс. Гёгёр чёв. Веёіг ыпјалан ёёлёма том воуыр дурдісны варовітёмыс. Кадјасёя сёмын кывлас мыркнітём шы. Нёш-та зуглываё чёвсё дозмёрлён кёрт борјаснас клопёдчёмыс, лёбё мам зофёглён піјан дін-оыс горзёмён четчёмыс.

— Ок, ескё пішдал-кё, лёсыд жё вёлі зофёгјасёс лылаыны.—Оглаасіс да вёсталё јортјасыслы Мікіт.

— Ме тед кымыныс-нын шулі, мяса тулысын піјана пёткаёс-ні зверёс, ошкёс да кёјінёс кынзі віваны оз поф,—сы вылё за-кон ем. Нэјё тулысын быдтыёсны, рёдмёны, сетёны міјанлы озырлун—бара зев збымыс да чорыда вёсталас Свежов.

— Но, зонмё!—лок серамён шенё Мі-кіт—звер пёткатёнын сёветскёј властын ассыс чајтё,—гіднаыс моз, Со, естёні чул¹⁾ вёлёма—мун-да-і корё!..

— Мыј-нё корёныс? Сёветскёј вёрваын. Он кё тёд,—Комі муын, Лопі јуын. Мі ба-тёкёд гіднаыс моз жё ју кузала тёдам кы-тёні олёны чудјасыд.—Свежовлы да Міку-лајлы відчыс-тёг шуіс Боріс сёсса вёзёдіс гёгёраёв да содгіс:

— Міјан весасјасёз вёзјасыд сёсса оз-тын воыны. Ковмас узны нодја дорын. Свежов, гашкё, ен-на і узлы нодја дінас-да!?

Свежов шпынмуні, сёсса сдук мычы, інструментёс треног вылыс бёстіг моз мёдіс вёставны ас олём јылыс:

— Нодја дінад уна лолісгёжлікасны. Ар даскуімсањ дасёзімёз ар быдјасён вёралігён... оурлывалі звер улад і лым улад... Веёкыда-кё шуны: комі мортлён оёкыд ужыс меным абу тётётём. Керкатё кё шуны, тёстё піліт-ны, лёбё... кёв кушём уж...

— А кор-нё те велёдчин—пукёёмён-нын мёдіс јуаны Боріс.

— Велёдчынытё ёні, зонмё, ужалыс јёз-лы паскыда востёма ёзёссё. Вёзёд tel me ічот дырјі, даскык арёз лыдфысны-гіжны ег кужлы. Школаё ветлыны ег ештывалы јёз-нан-тё сојгон...

— Кызі јёз нан сојгон?

— Сіз-жё, Боріс. Кёкјамыс арёан дасё кага вёзілі јёзлы. дас арёан мёс вёзысё пёрі.

— А-а-а! А гортыд-нё ем-жё?

— Ем. Сёмын гёла пырыс овлім, уна чој вокнад-да, наныд ез тырмывалы. Мурт-са лыдфысны гіжны велёдчывалі... сёмын дас-кык арён. дасвіт арён пырі комсомолё. Сен менё неуна і быдтыштісны.

— Кызі быдтісны?—бара јуаліс Боріс.

— Велёдісны олёмсё гёгёрвоны. Мыјда вот, шуамё, те гёл, немтё тільсан-пессан, незіно шедём уркај моз, а он вермыв овмёд-чыны... і мукёд тор.

— да-а! Сіјётё збыл.

— дас сізім арён комсомол јачејка ыстіс карё велёдчыны, куім во кежлё, а ёві, со бара ужавны мёді. Сёмын ёні вооса сівмёй.

Свежов лантіс, гёгёр чужі чёв.

„Кушём шуда мукёд мортыд. Ме-кё, ескё, вермывала коркё петны пемыд вёр шёрёыд“ мёвыштіс Боріс.

(Вофё лёб-ша)

¹⁾ Чул—выдра.

НОБДИНСА ВИТТОРЛЫ

(ВОЧАКЫВ)

Ыжыд-жө мог те пуктін меным
Гижны вочакыв:

Журын жувгө, сінмын пемыд—
Бөрд көт ыыв.
—Выл Паш

Таргө,
Каргө,
Гыпкө,
Зыпкө...

— Выл Паш
Карр!
Тарр!
Зарр!
Варр!..

Сізі сіјө гижіс:
Лыддан —
журыд пыктө,
Кыз воздушнөј шар“.
І вөшта:

Выл Паш лірика-пө воштис,
Сылөн гижөдјасыс руд;
Поезјатө-пө гөптөс мөз-жө костіс,
да строчка пыддї артмө чут:

„Г
у р . с а р .
Ш у р . ш а р“ .
Т а з . п ö - н а ч .

І тајө, Віттор, збыл-өд—
Собыны ог кут,
Сөмын тавыс ылдз,
Некод-на ез сувт.
Мыжаөс мі быдөн—
Тајөс төјан те-і.
Ег-на пырөј пыдө,
Самным ез-на шед.

Велөдчыны көсјам—
Сы кжыс-на век.
Кокнідыка лөсјам—
да зыртамы улыс жек.
Кос ораторіја,
Гымалан кыв.
Мыжјасным шөрсја—
Бөрд көт ыыв.

Сіз-кө өтвылыс петам—
Орд ыоом панам;
Ташөм көсјысөм сетам,
Но выл чужөмбанөн:

Мед жургас
драматургіја!
Мед јіркөс
лірика!

Стрелковөј закатвөјас вылын.

SƏVETSKƏJ KOMI PISATƏLJAS MEDVOZ- ZA ÇUKƏRTÇYLƏM KEZLƏ.

Literaturno-xudozestvennəj organizacijajas perestroitəm jyləş VKP(В) СК suəm-lə tьri vo. Kommunističeskəj partijalən Centralnəj Komitet 1932-əd voša aprel 23-əd lunša aslas postanovleņnəjn xudozestvennəj tvorčestolə bьd razmax šetəm mogьs da pisatəljasəs, kodjas sulalənb səvet vlašt plātforma vьln socialičeskəj stroitelstvə mogjas gəgər jonьka mobilizujtəm mogьs suis bьrədnə torja proletarskəj literaturno-xudozestvennəj organizacijajas da ətuvnə stav pisatəljasəs əti sojuza, səvetskəj pisatəljas sojuza, pьkas kommunističeskəj frakcija ləšədəmən.

Tajə perestrojka üzь munis i mijan Komi oblastьn. VKP(В) Ovkom „suəm šerti vəli bьrədəma KAPP. Sь pьddi perestrojka üzən veškədləm vьlə da pisatəljas oblastuvsa sjezd kezlə ləšədcəm vьlə vəli organizujtəma Orgkomitet.

Komi pisatəljas Orgkomitet vozьn sulalis mog—erdədnə vaz KAPP-ləş nelučkijassə, bьrədnə gruppoveina, administrirujtəm „sujgavьv“ vulgarizirujtəm da kotьrtə stav komi səvetskəj pisatəljasə partijaən suvtədəm mogjassə oləmə pərtəm vьlə.

Komi pisatəljas Orgkomitet vozьn sulalis mog çorьda nuədnə tьs kьk front vьlə—veškədvьv kezьsjaskəd, kьz medьbьd opasnoštəkəd ənija kadьn da „sujgavьv“ pesovtьsjaskəd da nakəd mirən oləsjaskəd, erdə petkədnə stav opportunističeskəj əsbьkajassə KAPP rukovodstvolyš.

Komi pisatəljas Orgkomitet vozьn sulalis mog ləšədnə konkretnəj kritika paškədnə tvorčeskəj sornijas, paškədnə tvorčeskəj ordjьšəm, medьm ləšədnə komi səvetskəj gizьsjas pəvsьn vur tvorčeskəj atmosfera.

Komi pisatəljas Orgkomitet vozьn sulalis mog vьlə kьrədnə massəvəj literaturnəj dvizenə, jonmədnə litkruzokjaslyš üzə, kьskьnə literaturəə proizvodstvo vьvsa udarņikjasəs—vəgьs, kolhozьs, zavodjasьs, sovhozjasьs.

Komi pisatəljas Orgkomitet vozьn sulalis mog—kotьrtə stav gizьsjasəs, medьm lə-

šədnə seəəm xudozestvoa gizədjās, kodjas əs kən otsalisnə sarskəj imperija dьrji vərə koləm nacionalnəj okrainaəs, vəçnə vozьn munьs industrialnəj rajonə.

Tajə stavьs koris torjən bьd gizьššan da j medvojđər Orgkomitetsən gəgərvonь vьl obstanovkasə, vьl mogjasly, kьrədnə tvorčeskəj sorevnovanə, kьrədnə koš bьd kačestvoa xudozestvennəj gizədvəna, ənija epoxaly tujana gizədvəna.

Kueəm itogjasən vois komi pisatəljaslən Orgkomitet VKP(В) СК „literaturno-xudozestvennəj organizacijajas perestroitəm jyləş suəm-lə vo tьran lun kezlə?

Orgkomitet uzavnə zavoditəmsənzə suvtədis aslyš vozə mog—bьrədnə grupoveina, jərsitčəm, idejno-vospitatelənj uz paškədləm pod vьln kьskьnə aktivnəj uzə stav gizьsjasəs, kodjas kəsjənb uzavnə socializm strəitəmnə, kodjasly KAPP vaz opportunističeskəj rukovodstvolyən „sujgavьv“ vulgarizirujtəmən vəli çetəma „vrag“ nımjas (Tima Ven, Lebedov).

VKP(В) СК suəm vərn-na nəsta, mijan radьn tьdovtčьlisnə „sujgavьv“ vulgarizirujtan elementjas, kodjas kəsjьlsnə vozə nuədnə „sojuznik ili vrag“ nımtaləm vizə. (Oboturov aslas „kritičeskəj“ statjəjn İlla Vaşəs nımtis taeəm jarlyknas). Orgkomitet šetis veškəd donjaləm da indis, mьj taeəm viz, kodəs lezis vulgarizirujtə KAPP-lən vaz opportunist rukovodstvo avu partijalən tujviz, a mədarə—partija tujvizly panьd suvtan viz.

Askritika paškədləm podvьln tajə vərja vonas jona loi komi xudozestvennəj literaturaləş vьnsə ətuvtəma principialnəj, dələvəj tvorčeskəj uz vьlə. Bьrədəma sija gruppoveinaəs, kod i vəli vo sajn. Tan i dələb avu səmnə ətuvtčəm sajn. Dələb seni, mьj mijan gizьsjasly loi ləšədəma uslovijə kьrədnə asçьnəs produkcijəsə vьlizk eupəd vьlə, bьd kačestvoa xudozestvennəj gizədvəna ləšədəm vəna, pərtə komi xudozestvennəj literaturəəs, komi nacionalnəj kultura kьrədan üzə bьd jukədə.

VKP(В) СК суәм вәрн став сәвetskәј коми гизьшјас ызд кәшјәмән бошшисн ызә, најә vozә сүвтәдәм могјас оләмә пәртәмә. Кьртис налән возмәстчәм. Бош-там-кәт Тима-Венәс, кодәс KAPP дьрша кadas вәли әддортәма, лiтeратура узшс әни узалә ызд проиэвдөннә вьлн да-и шә-тисн вьл бур гизәдјас.

Кьртис возмәстчәмьс да уз кацствоьс муkәд став гизьшјаслән. Гизьшјас радә сүв-тисн вьл талантливәј кадрјас (Vokan да муkәдјас). Paшкәдәма уз ровоçәјјас да вәрлөзьшјас пәвсьн, најәс лiтeратура узә кьскәм могьш (лiткрузокјас пьр). Әти-мәд јортјас—суәм Gavril Ivan, гизисн-нiн ас-ланьс уз јьлш худоэствөннәј гизәдјас.

Әни он адзә әти коми гизьшс, коди ешкә ез узав вьл гизәдјас вьлн. Тајә воә петасн-нiн гьрш гизәдјас,—повеш-јас, романјас (вәјарса Ivanлән—„Оләм вузјас“; Sandrik Jogorлән „Арај“; Izjur Ivanлән—„Mәсјас вәксән“; I. Vokanлән „Оләм ләстукјас“; Тима-Венлән гизәдçукәр; Лебедевлән гизәдçукәр).

Jona sodi гизьшјаслән кьвкүтәм асла-ньс продукция пonda. Шәтн ызд худо-зествоа гизәдјас, әнија гьрш идејаа гизәд-јас—со мьј вьлн зiлә әни ыд сәвetskәј коми гизьш. Сь јьлш вишталән гьрш ро-лоткајас бердә кутчьшәм, вәрја кадша пә-тәм гизәдјасьс, сiлә ызд внимацнәьс творчәскәј вopросјас бердә.

Partija CK да сьлән јунуәдьш Сталин јорт neposredstvenнәј индәдјас улн, вьл тujјас сәвetskәј лiтeратураьн тujаләм, кьз социалистическәј реализм, кьз драматургија-ль медьшд мөста шәтәм,—сiлә ставьс лои коми гизьшјас пәвсьн ызд voropән коми лiтeратураәс вьли еурәдә кьрәдан узьн. Коми гизьшјас çорьда бергәдçисн пјеса-јас гизаләм бердә, вәл una гизьшјас пүка-лән-нiн тајә уз вьлас (Novdinsa-Vittor, Ped-Geç, Izjur-Ivan).

Кьртис гизьшјас пәвсьн творчәскәј со-репнованнә, медьм хudoзник шәтис пә-кус sxema тьслш да строителствоьш, а пәт-кәдльн оләмьслш, тьслш да строителство-льс диалектикасә. Тајә вокшаң зев тәдçана сееәм гизәдјас, кодјасәс лои лезәма тајә вәрја кadas, кьзи I. Vokanлән „98 квар-талн“, сьлән-зә „Kәzain“; Novdinsa Vit-торлән poema „Çivju“; Ped Geçлән „btja va вьлн“ да муkәдлән, кән зев правди-вәја пәткәдләма Коми овлашт возьн мед-гьрш могјас—вәрлөзәм, колхозјасәс ор-ганизация да оvmәс вокшаң јонмәдәм, оләмьслш диалектикасә, сьлш гөројјасә,

најә vermәмјас јьлш, најә бур торјас дај омәл торјас јьлш.

Тәдçана вошкөв тајә воән вәçәма massәвәј-лiтeратурнәј дзивеннә пашкәдә-мьн. Әни кәзлә овлашт паша котьртәма 12 лiткрузок, кән веләдçәнш 160 mortьш un-зьк том јәз, кодјас пiш unaән-нiн бош-шисн гизнш дај шәтисн бур гизәдјас, код-јас пiш ројас видчьшн vozә вьлә вьл пiсателјасәс.

Коми лiтeратураьн, ројә-нiн сунь, мьј вьрәдәма группөвөина, „сujгавьн“ vulга-ризаторство, администрирүтәм. Сәвetskәј ко-ми гизьшјас овлаштүва медвоzza сјезд кәзлә ми локтам јединәј фронтән, коди јитçәма әти мөгән, әти кәшјәмән—шәтн Вьл Voj-вьлш тьр худоэствөа ызд идејаа гизәд-јас, классјастәм социалистическәј овсеество вәсна тьскашан гизәдјас.

Таәәм медьшд итөгьс коми пiсателјас оргкомитет узьн, во çәзçа перестройка узьн.

No tan-зә-и колә пасьнш мiјан тьрмь-тәм-торјас да пәлуçкијас јьлш. Коми орг-комитет узьн em una дај гьрш пәлуçки-јас, код јьлш вунәднш некьз оз рој. Oz рој сьла, мьј најә јона пәдмәдәнш пәре-стройка узсә. Әд кәт куеәм тәдçана вош-ковјас ез лонь тајә vonас, no мiјан пә-рестройка мунә јона-на назән, пәзјә. СССР-са муkәд јәзјас лiтeратураьн вәçәма јона unзьк мiјан догьш. I медвојдәр сiлә тәдçә мiјан конкретнәј, худоэствөннәј продукцияьн. Әтикә—еәа, тьрмьтәма шәтә-ма вьл гизәдјасә. Мәдкә—аву-на понәз меэдшәма stampьш, sxemaьш, „zungan“ роөзijaьш, оләм локирүтәмьш, verkәsti „islalәмьш“, оз-на вьдәнлән тәдçә сiлә әнија гьрш идејајасә гәгәрвоәмьш, тьр худоэствөннәј обрәзјасә пәревөплөәјтә-мьш.

Dert, Коми oгркомитет возьн вәлинш торја гьрш шәкьдторјас. Vulгаризирүтан критика мiјан вәли боштәма торја ызд мөста, торја јона вәли пашкәләма оләм локирүтәм, „zungan“ роөзija, sxematizm. Mијан гизьш—профешionalјас авуәш i мьј медшә локьс—најә ставьс пүкаләнш кан-целарияјасьн да кабинетјасьн. No шәкьд торјас вьл ьстьшәм—сiлә пәтәма модәшьс. Шәкьдторјас вьл ьстьшн оз рој. I коv-мас сунь, мьј оргкомитет тьрмьтәма тьскашис сiлә шәкьдторјасьскәд, ез вен на-јәс понәз. Тьрмьтәма вәли пашкәдәма творчәскәј шорнијас, тьрмьтәма нуәма тьс sxematizmкәд, „zungan“ роөзijaкәд, тьр-мьтәма кьскәма гизьшјасәс веләдçәмә

abu mezdalēma gīzšjasēs kancelārijasēs. (Sijē tvorčeskāj komāndirovkajasēs, kodjasēs nuēdlis orgkomitēt kovnias lēddēnē tērmētēmān-na).

Tānī medpervojja romkaēs, mējla mījan tavoša xudozestvennēj produkcijān omēla-na tēdcīs sijē perestrojkaēs. Tāēmaēs tērmētēm-torjasēs orgkomitēt uzēn, kodjasēs vozē kezlē kolē bērēdnē.

Mēd ēzēd tērmētēm tor sijē—sēvetskāj gīzšjaslān orgkomitēt ēnēz-na ez vermē paškēdnē kolāna nog massēvēj uz, medēm vēdēnē sēvetskāj vēl gīzš kadrjasēs, kēskēnē līteraturā udarnīkjasēs, rovočējjasēs, kolhozņikjasēs.

Ēnēz-na sijē kotērtēm lītkruzokjas pēvsēs unā lītkruzok oz uzav. Tvorčeskāj uz palēn vēvti ičēt daj ulēn kačestvoa. Orgkomitēt ez kuz kolāna nogēn lēšēdnē konkretnej veškēdlēm, praktīčeskāj otsēg najē uzē šētēm. Organizujtēm kruzokjas uzalīsēn aslanēs ku pēkēn, ņekod najē uzēn ez intēresujtēv. Vešig profsojuznēj organizacijajas, kodjaslān veškēd mog—veškēdlēnē kruzokēn, šētēn materiālnej otsēg, vērja kadēz ez lēddēvēnē kolāna uzēn.

Orgkomitētēl kolē zvēl vēlē bergēdēnēnē massalān čuzēmān, kēskēnē līteraturā, lītkruzokjaslēš uzē lōvzēdēmān, rovočējjas da kolhozņikjas pēvsēs udarnīkjasēs, lēšēdnē lītkruzokjaslē kolāna uslovijē, medēm pozīs seki paškēdnē tvorčeskāj uz, velēdčēm.

Kolē jona paškēdnē idejno-vospitātelnej uz, ņe sēmēn līteraturā vēl loktēs jortjas pēvsēn, no-i sijē vaz kadr pēvsas, kodjas stav olēmnanēs jītčēmaēs, sēvmāmaēs mījan komī līteraturā. Oz-ēmāj kov velēdčēnē Novdīnsa Vittorlē, Tīma Venlē da mukēdjaslē. Kolē! Ovlādējtēn marksīzm-lēnīnīzm teorijān, sijē filofsokāj poduvjasnas—medvozza mog vēd sēvetskāj gīzšlān!

Orgkomitēt vozēn nēsta sulalīs mog—kotērtēnē as vērdaēs kritīka kadrjas; kritīkjasēs velēdčēmā kēskēmān lēšēdnē marksīstsko-lēnīnskāj kritīka, zvēl vēlē otsalan kritīka. Tajē frontvēvsa učasokēs komī līteraturān vēvli medša vērē kolēm učasokēn. No ēnī-na kritīka vērē kolē sijē vozēn sulalan mogjasēs.

Xudozestvennēj līteraturāēs vōlseviz-i rujtān mog pomēs olēmā pērtēmā lōē seki, kor lōē kotērtēmā pravīlnej kritīka.

Abu guša tor, mēj mījan komī pisatēljas gīzēdjasēn ēm-nā vēvti unā i gērēs tērmētēm-torjas. Ovlēnē-i ideologija vokšan sogmētēm gīzēdjas, proletariatlē čuzdēj pēkēsa gīzēdjas, no stavēs tajē erdē pētkēdtēg kollē, sēmēn sē ponda, mēj kritīka uz abu puktēmā kolāna vējēz, a mukēd dērjī vēškēda nuēdē mirēn olān viz. Vozē vēlē nēkēzi oz pozē tazi kolčēnē. Kolē čorēda vōštēsēnē tajē veknīdīnsē bērēdan uzē. Ta vēsna orgkomitētēl kolē jonzēka vōštēsēnē vēl kadrjasēs velēdan uzē.

Omēla paškēdēmā tvorčeskāj sōrevnovānē. Orgkomitēt vozēmētčēmān vērja kadās vēli nuēdēmā stalīnskāj konkurs, medbur gīzēdjas vēlē, medēm ēdzēdnē tajē tvorčeskāj sōrevnovānēsē, ozyrmēdnē asšēnēm komī nacionālnej xudozestvennēj līteratura unā pēlēs formajas, zanrjas da ēzēd kačestvoa gīzēdjasēn. Vēdēnēlē gēgarvoana, mēj kolē vēvlētēmā paškēdnē zanrjaslē, napravlēnējjaslē, formajaslē, medēm olēmāē stav vokšanēs ta pēr pētkēdnē. Sēmēn stalīnskāj konkurslēn itogjas lōlēnē jona-na zēvēs, tērmētēmēš. Tvorčeskāj ordjēšēm, tvorčeskāj vorrosjas kuza šornītēm paškalē nazē-na.

So kucēmēs medša gērēs tērmētēm-torjasēs komī sēvetskāj gīzšjas orgkomitēt uzēn, kodjasēs ponēs bērēdēmān, ponēs venēmān mī kēpēdam komī sēvetskāj līteraturāēs vēvlētēm vēlāēz.

VKP(Б) СК-lēn istorīčeskāj suēmēs līteraturalēs ovsēestvennēj znāčēnēsē kēpēdis vēvlētēm vēlāē. Xudozestvoa līteratura vōštē nēsta ēzēd mēsta, kēz jon vōzdejstvujtān orudijē proletariatlēs istorīčeskāj mogjassē olēmā pērtēm vēsna. I mījan komī līteratura orgkomitēt vēškēdlēm ulēn tajē vonas vēcīs ēzēd vōškov vozē. A komī sēvetskāj gīzšjaslān medvozza sjezd koršas, kēzi pomēs bērēdnē ēnīja tērmētēm-torjassē, indas tujjas vozē vēlē, medēm pērtēnē komī sēvetskāj līteraturāēs zvēlvēlē vēvlētēm vēnā da jōš orudijē vēl socialīštīčeskāj vōjvēv vēsna tēskēn.

Гыжыслон ПРИБУНА.

Н. О'БДИНСА ВИТТОР

КАҢТЫЛАН ТОРПЫРІГЈАС

Атго, өдјөн-жө пөраыс котөртө! Веокыда
лебб, — бордја војас, кыз шуө Выл Паш. Біа
бордја војас! Төкөвө на бытвө олыштін, а
кватитчан-да — вїт во четчыштөма; төрыт ша быт-
тө сїбө воли, а збылысө — даc во-нын сеоан
бергөдчөма. Вот, тақисө шургө выл оланка-
дыс дасквартөд во-нын. Төдөмысө, јөз історі-
јаын некор-на ез вөвам тащөм чорыд өда
кадыс. Өвї воыс — даc во вест сулалө. Өд
соціализм течан кад. Ударнөј кад. Большевік-
јасөн веокөдлан кад. Тавөсна, сеоса дерт, нїөтї
абу шеңзана тащөм пуаы кадыд ломалан
пөраыс. Тақисө вөрөдчїс сїбө Октябр гымшы-
ыс сакмөмсан. А сетчөз... Веокыда-кө шу-
ны, сетчөз і оломыс мїжан ез тыдавлы, а
сїз кушөмкө сумујтөм, јөжгыласөм, нукарасөм
вөвлі. Қималасөн, оїнтөмјас-моз овлім. „Кыз-кө
да мөј-кө“, „јен да бур јөз“ отсавалїсны...
Збылысө ескө! кодјас најө вөліны? „Кыз-
кө-мыјкөыс“ — аславым төдтөмлунным, „јен-
мыс“ — асланым пемылауным, „бур јөзыс“ —
асланым тупкөса вежөрным. Воссөйжыка
шубөмө: өбкыд олом, поп да кулак. Со ку-
щөм вөвлі важөн комї ужалысө јөзлөн „эко-
номикаыс і култураыс“.

Вот! медјонасө татчө — култураас — мї і
мыжасам вөлі.

Да, веокыда-кө шуны, комїлөн аслас ез і
вөв некушөм култура. Кыты-нө сїбө верміс
лоныс, жор комї кысө быдөама чїновнїкјас
увтыртлїсны, веоіг матө ез сїбөдланы шко-
лајасө-нї, „прїсутствениј мєстајасө-нї, ез
морт кывїөн, а пон кывїөн лыдфывлїсны.

А гїжөд (печат, лїтература)? Комї гїжөд
вөвлі? Комї кывїыс-кө запрет улын вөлі да
полїг-тырїї, вөј пөткамоз, кышлавлїс гуөднї-
көв, — комї лїтература-јылысө, дерт, і сорнїт-
ныс нїнөм. Ез вөв дај ез лыст вөвнысө! Ме-
дым ескө ез ло менам танї пөрјалөма лыд-
фысјасөс, ковмас неуна пасјыштнн нөшта
өвїтор. Збылысө вөвлі-жө і војдөр-нїн ко-

мї „лїтератураыд“. Најан-мудер влаотыд да
јөзөс нарвїтымо классыд гөгөрвооны-жө вөлі
лїтератураыдлысө ыжыд значеннөсө-да, тајө
воропсө ез зїкөз лезны аславыс кыс. Мед
көв і ещанїк вөлі сїбө „лїтератураыс“, кыз
шуласвы — кан макөс мында, но і сїбө вөлі
отсөг пемыд јөзөс ылөдланы, налысө вежөр-
сө „јен руөн“ тыртны. Кушөмоурө молїтва-
јас, өткымын „өватөјаслыс“ олом-вылөмсө
(шуам Степан Пөрымскөјлыс) да „јевандел-
лө“ вөлі комїөдлөмаө да печатајтлөмаө.
Тащөм „комї нїгајасө“ өнї-на ме ачым пом-
нїга: зөла-дырїї велөдчїгјасөн сещөмјассө
өставлїсны мїжанлы „награда“-пыддї. Автор-
јасыс — кушөмкө поп Красов, кушөмкө поп
Сахаров, ем на-пїын щөщ і комї учонөј Г. С.
Лыткїн. Со, меным неважөн-на (таво апрел
13-д лунө) Сыктыккарса сөвет мөддөдїс өвї
„комї нїга“, да гїжө: „думажам, тїжаным
мыјөурө вылө тујас материал-пыддї. Карса
сөветын јуралыс Камїнїн. Орготдел Төвву-
ков“. (Бурещ-тај, со, і тујїс, згөдїтїс).
„Ныгаыслөв“ нїмыс „Мїжан госнодлөн Ісус
крїстөслөн вежа бурјубөр Матвејсаы. Комї
кыл вылө вылысө пуктыс Г. С. Лыткїн“. Вот,
тащөм „комї лїтература“ пыртлїсны комї-
пөвсө. Ез небос лезлыны кушөмкө велөдчан
комї нїгајас, вежөр востан лїтература, кыс-
нын ескө художествоа лїтературасө-да. А-өд
сылөн (худож, комї лїтературалөн) і секи-нын,
во 75-80 сајын, петасјасыс тыдовтчылісны.
Боотам көв сїбө-жө Іван Куратовөс, кодї гө-
гөрволис комї „мїча кывалыс“ коланлунос —
„Тајө кывалыс мїчсө өблөмөн ме кылї.
І ме медвоз сыөн нөжїөнїка сымл,
Тајө кывїөн мукөд горажыка сымлас —
Со кыз сурс пел секи уна буртор кы-
лас!“

1913-14 војасө кушөм-кө ногөн Ө.Ө Цем-
берлы вөлі удајтчөма лезны поснїдїк кык
комї нїга — „Комї сымлан да мөјдан кывјас!“

Комі жакостса мојдыкыяс кынзі сетчō вōлі пырōма щōщ кымынкō коми кывбур М. Поповлōн (Ліріка). Семі жō вōлі петōма медвоzza „Комі збојлу“ М. Лебедевлōн („Гажажык, Коми жōз, олō“), кодōс ѓні сывны запретōма.

Октябрса революцїа орїодліс важ чепїасō ставроосїјаса ужалыс жōз вылыс, воотїс туј быд ассорнїа поснї жōзлм щōщ кыпōдчыны аслас кывжōн паскыда пōлзуїтчōмōн, сетїс ѓткод права сылы. Бōрїс секи і коми кыв, пондїс быдмыны коми гїжōд, коми література. Сылōн дасвіт вōса туїыс—чōн історїа. ѓд нївōмабуыо чужїс, быдмїс да сōвмїс бура ыжыд турсахудожества пролетарскōј коми гїжōд! М.ан ѓтї јорт 1928 воын вїставлїс коми

гїжōд-куза: „Мї дас воїн вōчїм чужымїѓн мжыд воокво возō. Мї революцїа бōрса дас воїн вōчїм сōпōв мжыджык гїжōдчукōр революцїа-возвывса 500 вōса гїжōдчукōр-доры“. Кōт сōкō бытвō зев-нїн ыжōдлōмōн тајōс шудма но ме-ногōн і тајō-на еща; революцїа-бōрса коми гїжōдчукōр быдмїѓн нїнѓмїн оз поъ сравнїгы, некущōм возвывса эпохаѓн:

Революцїа-бōрса печатын медвоzza ком художества гїжōд вōлі Сандрїк Мїколлōн кывбур „Возō“ („Зыр. ж“. 1918 во, № 4). Ме секи муртса-на вої Коми муѓ Українасы. Кор аздї тајō кывбурсō, кущōм нїмкод вōлі меным: ѓд комиѓн, коми кывжōн петōма кывбур! Сы бōрын регыд і ачым кутї гїжыштавлыны коми кывбурїас. Медвоzzaыс вōлі „Гōрд звōн“ („Зыр. ж“. 1918 во № 18). Зев лубō вōлі: ѓд аслам гїжōдōј печатын петїс! Немѓн-на медвоzzaыс! Ферт технїка боксаыс (ѓнїа сєрвї-кō) зев-на сїјō вōлі жєб, улын. Но кутї зїлыны бурїѓдны да шылōдны-молōдны. Сєсса тōдмасалї гїжыс јортїас-кōд да, ѓтылыс пондїм артавы асыным гїжōдїаснымōс. Торїа јона боотїс тајō ужыс 1918 вōса нојабрєа, кор вōссылїс Сыктык-карын „Комї комїсоїа“. Унжык рытсō вōлі коллывлам „комїсоїаын“: лыдфалам гїжōдїаснымōс да сорнїтам на-куза. Ме, Ілля Вао, О. Мајєгов, Јона Чїсталов (кувлї 1923 воын) да Вао Пєдōр (кувлї 1922 воын),—со кущōм вōлі медвоzza советскōј коми гїжōдїаслōн котырыс. Бōрвылас воїс вōшта мїјам дї-нō Чїсталов Тїма Вењ. Јона венчывлїм, јона сорнїтам і гажōдчылїм. Медса сєрјєвнōј вōлі поконик Јона Тїмофејєвїч Чїсталов. Сїјō вōлі гїжōдїаснымōс лептылас јон крївіка вылō. Пыр вōлі корысаам аслыным вога (коми са-ма) гїжан форма, медым мєздыны іскусственнōј роч формаыс, но некыз егō вермō адзы-

ны. ѓтчын помнїта, Јона Тїмофејєвїч локтїс мїјан дївō да петкōдлō гїжōда кабала, ачыс нїмкодчырыо шуд:

— Вот, тајō бур. Тајō—медєвр!
Вōлōм, вокыс сылōн (Тїма Вењ) ыстōма Помōсдїмсањ выл кывбур „Југын вој, кōзыд вој“:

Тōлыс-козув ѓтарсањ—
вылысањ.
Жєгво-лōз лым мōдарсањ—
улысањ.
Јурвыс козув зєв вылын—
јїрдалō.
Шытōг ылын, војвылын—
чардалō.“

Мїјанлы, збылыс, зєв мїчаѓн да бурѓн ка-жїтїс тајō кывбурмыс. Зєв художества сєр-пас. Колō шуны, Тїма Вењыс мїчажыка вōч-чōдны асыс гїжōдторїасō мїјан-пїыс некод єз кужалы (дај ѓнї-на, пōжалуј, оз сур). Сылōн быд гїжōд ломалō вōлі ыжыд художест-воа јарлунон. Колō вōлі кывлыны асō Тїма Вењōс, кор сїјō ачыс лыдфывлїс гїжōдїассō Мыјда мастєрство да сōлōм вōлі пуктас! сїјō сетчō! Помнїта, ѓтчын лыдфїс сїјō ас-сыс выл очерккод вїѓт „Вогōгōр кышовтѓм пōтка оылōм шыѓн“, да став прїродаыслōн сєрпасїасыс збылыс сїнвозад бытвō волō-ны:... „Пїк пїк... пїк!.. Чїк-чїлїк!..“ вōлі шу-ас лебачасылы подражїтѓмōн. Нō, фєрт, мї сєкїасō егō на кулō кыпōдны гырыжык творчєскōј вѓпрєсїас, кущōм методїасѓн гїж-ны, єз-на вōч унаыс і гїжōдїаснымōс колана мōгїасыскōд јїтѓмыс,—гїжлїм коми оласног-їылыс, коми прїрода јылыс, лїбō чуксавлїм выл олōдмаањ. Гашкō, јонжыкасō на секи мїјан-нѓн вєскōдлїс нацїоналнōј єнтуїазмыс, а єз революцїоннōјыс. ѓд Коми кывлы вōссїс вō-лзыс-да. чукїѓн вōлі бызгō-лузгō петō ортсō... Но мїјанѓс кызсурō гїжōмыс некод секи єз ѓлōдлы. Сы-їылыс мї пондїм тōдны сорїє-жык нїн.

Тајї мї вочасѓн пыр в єлōдчїм гїжыны, сō-дїсны і выл гїжыѓас. Но унжыкыс вōлі гї-жōны, кыз шуласны, аснаукōн, торїѓн, разї-пєлї. Колō вōлі кыкō котыртны, ѓтувтын гїжыѓассō.

І вот, 10 во сїїын, 1923 воын, јун тō-лысын, вōлі Коми гїжыѓаслōн медвоzza чу-кōртчылōм, конференцїа. Ме ачым ег вōв тајō конференцїа вылас (ветлї Уралō), да ог тōд, кызї да мыј сорнїїсны сєнї. Но материалїас сєртыс тыдалō, мыј тајō кон-ференцїаыс вōчōма. Медтōдчана ужыс—пук-тōма подув котыртчōмлы. сєтōма індїїас гїжанмōгїас куза. Ферт гырысжык тујдōдїас творчєскōј вѓпрєсїас куза тајō конференцїа єз вермы сєтны.

1926 воын, март 12-д лунд, котыртчы-
ліс пролетаріат нога комі гіжыяслабн ассоци-
ація (КАПП). Тајо выл організаціяыс сув-
тодліс ас војас гырыежык мојас-нын: 1) ко-
тыртны-отувтны комі гіжыясас, 2) кыпд-
ны да быдгыны выл гіжыясас, 3) оетны
пролетаріат ідеологіаа тујвіч комі літерату-
рады, 4) отсавны гіжыясасы велддчдын да
творчествоын.

КАПП котыртгдн, медвојза чукортчы-
лэм вылас лыбліс бура ыжыд вен. Кодоурд
вдлі шуоны: мјан-пд пролетаріатыс абу-да,
оз вермы організаціяыс шуеыны пролетар-
скдјон: Тешкод-дд кажитчд оні! А „Габд
Педор Олоксан пі Олокој німа“ (О. О. Че-
усов) весіг тајі вдлі шуд: „пролетарскдј лі-
тература абу, дај оз ло“, —кызі коркд сор-
ніталіс Тројкј. Мукд вдлі чајтоны: проле-
тарскдјон-кд пд шуеан, ковмас пролетаріат
јылыс і літературатд лдбдны, а крествана
јылыс оз-нын пој гіжны. Подувнас вдлі
лыдддны тематикасд, а оз тујвічсд.

Тдыс мысті КАПП організујтмосан,
апрел 15-дд лунван кутіс петны газет „Ко-
мі оікт“. Сетчд воотдма вдлі література ју-
кдд—„Комі гіждм“, кдні петаліс бура уна
гіждд: 18 статта Комі література јылыс,
12 віст да 4б кывбур. Сы бдрын сесса,
1926 воа октяброан пондс петны „Ордым“
—полівічскдј, экономічскдј, літературндр
крестанскдј журнал. Медвојза нумерыс петіс
буреш Октябра прадфнік лунд (ној-бр 7 лун).
Пырда сетчд кык віст да 7 кывбур. Жур-
нал петдм—зев ыжыд достыжендд вдлі лд
художествоа літературалдн трібунд, кыпд-
чан-паскддчан места. Серт, ордым сјд—ор-
дым і ем, векныддік трдпа, но і сјд-нын вд-
лі всетакі туј.

Тајі ордымасддмдн мјан комі література
быдміс да паскаліс, бурміс і пышкдснас.
Сыды-нын зескыд лд ордымддыд мунны,
петны вдлі колд да ударндр бостчыны соці-
алізм стрдтан ужд. Пјавілеткаса 3-дд реша-
јушдј воын, 1931 воа јанварын, мјан лі-
тература журналным решітчіс шуеыны „Удар-
нык“-дн, кушдм нмдн і ондр олд.

КАПП-лдн квајт воа немчдјнас вдлі
кујім конференція. Медвојздыс 1926 воын
август 21-22 лунјасд. Медгырыс сорныс
вдлі котыртчдм куза да гіжан мојас-јылыс
кушдм оурд інддјас сетдма.

Мдд конференція муніс 1928 воын сен-
табр 7-10 лунјасд. Тајд конференція кешлас

КАПП вдлі вујдма-нын асыс організаціон-
ндр кадсд. Сорніјас мунісны комі література
војд паскдддм јылыс, комі гіждд кыв јылыс.

Кождд конференція вдлі 1930 воын октябр
3-5 лунјасд. Тајд конференціяыс іадіс, мыј
література колд олдымыс бдрд, ердддіс гы-
рыс нелучкјас: вескыдывв кешдм, націо-
нал шовінізм. Но тајд конференція вылас
ждд тддчыны выл чуждм уна лекторјас.

Серт, сјд став лекторјыс лд сы вдсна,
ез вермы КАПП руководітны кыз колд вдлі
партіја інддм куза да. Торја омдла вдлі цук-
тдма крвіка. Со-дд кушдм прімерјас вдліны:
КАПП-лдн 2-дд конференція ошкіс Тіма
Вельыс „Трідан Вао“ да шуіс сјдс досты-
женддн комі літератураын, а 3-дд конфе-
ренціяыс сјдд гіжддсд шуіс шогмытдмдн, ку-
ладкдјон. Ез вdv пыдджык віждддм существо
вылас, художество вылас кор сјдд гіжддыс
петдма, кушдм вывод појд сыыс вдчны.
Артмыліс вулгарізаторство. Оні важ
кусынјасдд вескддддны-нын. Важ КАПП-
лыс нелучкјасдд ерддддны. Комі худо-
жествоа література збылыс сувтд болше-
вістскдј туј вылд. Тајд ставыс кутіс
лонны сдмын ВКП(б) ЦК 1932 воа апрел
23 лунса історічскдј шудм бдрын. Сјдд збы-
лыс востіс сдветскдј гіжыясасы паскыд
творчскдј туј. Дд, боотам-кд мд, некор ез
вdv сувтддма гіжыясас војд ташдм јоса
творчскдј вопросјасдд, кызі оні. Шуам вдлі
быддн: колд гіжны Маркс—Ленін методдн.
Но конкретндр, кызі мыј мед быд сдветскдј
гіжыолы вдлі вооса да гдгдрвоана, сешдм ін-
дддјас некор ез лікмывалыны војддр. Сы-
понда сесса, серт, і артмываліс быд пдлс
нелучкыс, лок гіжддјасыс і гдрд калтураыс.

Појд татчд вадддлыны зев уна прімер,
кызі оз ков гіжны произведсндрјас, сдмын
сјдд зев уна места боотас, да сесса коді ін-
тересујтчд да лыддд комі література, ачыс
адјас сешдмјасдд, кыз шуласны „сколко
угодно“.

ЦК постановлендд петдмосан комі зон
во. Мд, комі гіжыясас, асланым ужнамы
кдв і вдрзыштім перестроітчдмлаы, но ещд-
на, омдла-на тддчд, творчествоным важас
бура зельда-на кыскд. Мој—регыдджык ка-
ддн вооквдтны важ порог вомдныс паскыд
выл туј вылас. Комі оргкомітет да комі со-
ветскдј гіжыясаслн медвојза конференція
індсны сетчд медматыса мунаы војјасдд.
дај аслыным колд!

УДАРНИЧЕСТВО ДА СОЦОРДЖЫГОМ ТВОРЧЕСКӨЈ УЖӨ

Гырые могјас мијан возө—писателјас возө—сувтөдис ВКП(б) ЦК-лөн литературнөј организаціяјасөс перестроитөм жылые апрель 23-д луна (1932 во) шуөмыс. Тајө шуөм подув вылас мијан ковмас перестроитчыны несөмын котыртчөм боксаң, но і медөасө, асланым творческөј ужын, асланым продукцияын.

Ми олам да ужалам сещөм кадын, кодыр олөмыс воолаөө возө зев гырые восковјасөн, кодыр выл олөм течан фронт вылын чужөны выл јөз, кодјаслөн уж вылө виçдөөмыс вежсө, кодјас збыл вылө пөрөны гөгөрвоөмөн социализм течејасө. Вежөкө Совет страналөн чужөмыс, бырө торјалөмыс кар да сикт костын, мөд пјавилеткаө пјирим ми гырые гигантјасөн, совхөвјасөн, уна өө оурс колхозјасөн.

Тајө збыл вылө сещөм делөјас, кодјасөс вермө вөчны сөмын увтыртөмыс мезмөм класс—робочөј класс, ленинскөј партия вескөдлөм улын, өтлаын ужалыө крөзтавакөд.

Олөмлөн да ужлөн тащөм ыждаыс, ташчөм размахыс, социализмлөн вермөмөн да зумыдавоçө тувтчалөмыс—нөшта сөдтөвын, нөшта өзјөдө став ужалыө јөзсө ыжыд коөб, классјастөм социалистическөј общество вөсна коөб.

І тајө косас писателјаслөн колө лоны медвоçа радјасас.

Кужвы петкөдыны ужсө, олөмсө, јөзсө став противоречіјаснас, став пыщкөснас, адчыны возыө олан виçсө, перспективасө, ышкывы сәјөдсө, черанвевсө став локтор вывоыс, петкөдыны јөвлыс вежөмсө, быдмөмсө, кыпөдны массаөс историческөј могјас гөгөрвоөм вестөç,—тащөм мог писателјаслөн.

*
* * *

Ме медөасө көсја сувтлыны поезія вылө—јукөмыны аслам мөвпјасөн гижыө јортјаскөд да лыфдысыөјаскөд.

Кудчөмөн колө лөвы поезіялаы? Ме ногөн, тани медколанаторјыс—сјө петкөдыны өнја олөмсө вежыда, кыпыда, ловјөн, мича да бур образјасөн; петкөдыны жужыда, пыды-

сан, медым сјө вөлі өблөмад мөртчана, уж вылө, врагјаскөд тышкө кыпөдана.

Национальнөј формаа, пролетарскөј пыщкөса художествоа литература (щөщ і поезія) Коми областын (торјөн-нын бөрия војасас) јона төдчымби паскалис, быдмис. Мијан смөбө гырые гижыөјас (Нобдинса Виттор, Тима Вен да мук), локтөны литератураө выл гижыөјас—заводјасыө, колхозјасыө, вөрыс; чужөны-нын выл гырыө гижөдјас (повестјас, поемајас), гижөны код сурө вөсег романјас. Ставыс тајө висталө, мыј ми мунам возө.

Но колө вежыда шуны, мыј јона-ка улын мијан гижөдјаслөн качествомс, ми өмөла-на коооам качество вөсна, маөтерство-нымсө кыпөдөм вөсна. Торјөн-нын тајө төдчө поезіяын.

Бооста ме ачымсө. Гіжа-нын 1926 вооан. Гіжи вел уна кывбурјас, вөсег поемајас. Но талуња эинмөн виçдөдөмөн—менам гижөдјасөј качество боксаң улынөс. Сіçкө, ме өмөла-на овладөјтј аслам маөтерствоөн.

Мыла тајө артмө? Өтү-кө, сы вөсна, мыј мијан төдөмлунным (торјөн-нын маркөистско-ленинскөј төдөмлун) зев-на улын; мөд-кө, колө сосөбитөг шуны, ми өмөла ужалам асла-ным гижөдјас вылын, өмөла најөс өбдумывај-там, шылөдам; којмөд-кө, ми јона торјалөмаөс ловја олөмсөс, ужыс (вөрлеçдөмыс, колхозја-сыө, заводјасыө, новостројкајасыө), гіжам „кабинетјасө“ јөршитчөмөн, нырымсө мыт-чывтөг.

Ме думајта, тащөмөө медгырыө помкајас-ыс, мыј вөсна мијан улын качествоа гижөд-јасным.

Прав Нобдинса Виттор, кор сјө шуө, мыј мијан поезіяым—„жунга“ поезія. Ми бура сөтам ужысыө, олөмысыө ортсыса өимфоніјасө, шысө, но смөла кужам сетны сылыө пыщкөссө, став јукөнјасас, став жужданас. Ми унаыс ортсыса өерсө петкөдөм сәјас вош-тылам ловја јөзсө, налыө быдмөмсө, вежөмсө, сәјөдам сјөс „гымалаи“ поезіяөн.

Медбур художественнөй гижөд вылө сталінскөй конкурслөн итогяс

Февраль 10 лунсан март 20-д лундә нубд-сис сталінскөй конкурс медбур художественнөй гижөд выль. Конкурслөн медыкд могыс вөлі—сетны художественнөй очерк, вьет, кывбур, сыланкыв вөр вбсна сталін-скөй поход нубдөмды отсасөм могмө.

Конкурслөн сройыс вөлі зев ічөг-ставыс төлыс да дас лун. Но і тајо каднас поць вөлі, вермана вөлі сетны јона унжык, јона буржык гижөдјас, сы серт, мыј вөлі се-тома конкурс выль. Конкурс выль ставыс воліс 1 вьет, 4 очерк, 4 кывбур, 1 сылан-кыв 8 гижыссан. Тајо лыпасыс-нын пет-көдлө, мыј конкурсын участвүтисны зев ешабн. Важжык, „ныма“ гижысјас весіг ез бостыныны. Сөмын Выл-Паш да І. Вокан сетісны конкурс выль ассыны гижөдјасө. Мукдыс выль, некор гижлывтөм, либо омб-ла гижлөм јортјас.

Кон помкаыс, мыјла Нөбдінса Вігтор, Тіма Вен, Лөб-Фев, Ізјур Іван, Мітрук Јак, В. Латкін, Пед Геч, і мукөдјас ез участвүтны конкурсас? Коні помкаыс, мыј гижны бостчысјас, літкружокјасса шлевјас зев ешабн гижісны кон урс выль?

Ме думыс медыкд помкаыс сыын, мыј журітөн, оркөмітетлөн вескөдлөмыс, конкурс гижысјасө котыротмыс вөлі јона тырмытөм. Конкурсө вөлі лөдөма ас визув вылас.

А өд, медым бура нубдны конкурсө, колө вөлі не сөмын котыртны гижысјасө конкурс нубдөмбас. Колө вөлі гижысјас костас котыртны социалістическөй орды-сөм, ударнічество. Сөмын сек вөлі поць перныны колана вермөмјас конкурс нуөдө-мын.

Мөд помка, ме думыс, сымы, мыј Комі советскөй писателјас ез колана ногөн гө-гөрвоны конкурслыс ыкд політическөй гөдч-илунсө. Творческөй перестројкаыс вывті-на вацьн мунө.

Ферт, куш женыд када конкурс резултатјасн оз поць муравны став літератур-нөй дөженнөсө, оз поць сы серт куш дөм-јавны і перестројка мунөмсө. Но тајо пет-көдлө, мыј комі советскөй писателјас ас-сыныс гижөмсө оз-на тырвыјө ітны көм-јатвенно-політическөй могјас олөмө пөртөм вбсна тышкаөмкөд. А өд могыс сыын, мөд, сіз шусна „немчөжа проблемәјас“ вылын ужалөмкөд ортөч, пкөдја, паскыда олөмсө, олөм динамикәсө петкөдлөмкөд өт-щөц, ужавны і „посніторјас“ вылас. Од „посніторјасыс“ артмөны тырыс торјасыс.

Классөвөй тышын, көмјатвенно-політичес-көй могјас олөмө пөртөм вбсна тышын дор-соны выль јөзыс, сені вежөбны уж выль, јөз вылас віздөмыс, сені чужөны гөгөр-воөмөн да воөмөстөмөн социализм строі-тысјасыс. Од, художөтвоа гижөдыслөн могыс абу сөмын петкөдлыны эпохасө, эпоха вөчысјасө, но сіјө петкөдлөмнас котыртны выль јөзөс, лептымы выль тырыс пластјас социализм стрөйтөмын гөгөрвоөмөн да воөмөстөмөн ужалөмө, выль вермөмјас перјөмө.

Та вбсна і шуам, мыј конкурслөн резултатјасыс жебөс, весіг лыднас бөстөмөн (пыщкөс јымыс улынжык). Та вбсна і шуам щөц—перестројка вацьн мунөм јч-лыс. Поць вөлі, вермана вөлі сетны ун-жык, буржык гижөдјас.

Кушөм вывод тас колө вбчны? Öтө-кө, оркөмітетлы конмас чорыджыка бостыны советскөй писателјасөс котыртан ужө, на повсын социалістическөй ужөсам—соцөрдјас-сөм да ударнічество, общөствөној бук-сір паскөдөм. Колө вескыда шузы—комі советскөй писателјас тајо ужөсы өнө-на вөліны бөкышөс. Абу збыль, мыј писател-јас ужын оз вермы лөны с социалістическөй уж формајас. Соцөрдјасөм да ударні-чество колө лөны ыкд вөрөпөн писател-јаслыс ужө перестроітөмын.

Мөд-кө, конкурсјас нуөдөдөн оз поць лө-вы мунөмсө ас визув вылас. Колө пуктыны быдлунја өтсөг, быдлунја уж конкурсас, мыј поць унжык гижысјасөс, гижны бост-чысјасөс, літкружокса шлевјасөс кыскөм вбсна, печат пыр, собраннөјас, елөтјас нуөдөмөн.

Өмі конкурс выль вөдм гижөдјас јымыс.

І. Вокалөн конкурс выль вөліс кык очерк (І. Вокан—98-өд кварталыны, І. Јуш-ков—„Суд“) кыквансө вөлі печатајтөма гачөгыны.

„98-д кварталыны“ і „Суд“ кыкнаныс пет-көдлөны вөр вбсна тышкаөм јымыс, ста-літскөй поход нуөдөм јымыс. „Суд“ пет-көдлө сіктөм, медсасө нывбөбөјаслыс от-сасөч сталінскөй поход нуөдөмын. Петкөд-лө, кыч собраннө заводітөч медсасө ныв-бөбөјас, сөщөмјас, кодјас гөрт вбснаыс, чөлад вбснаыс, либө мукөд сөщөм помка-јас вбсна ез вермыны муныны вөрө, но код-јаслөн мөвныны, сөлөмныс јтчөма вөр вб-сна тышкөд, вөчөны „суд“, председателтөг, засөдателјастөг, допросјас гижтөг вөчөны паскыд, жужыд політическөй актівност

петігблана, массалыс суд прогулшкјас, лодыргјас, вбрфронтовывса дезертјас вылын. Ташдм „суд“ вермас лоны сбмын совет власт дырјі, сбмын мјан странаын, кбні коммунист партја вескод м уднн робочој класс, колхозној крестана, гбл да шбркофдем бткаолюсјас стрбтбны социализм. Геројјас моз тышкасбны кбжајственнo-політјескбј моз тышка олббм пбртбм вбсна, кодјас гбгбрвообны, мыі классбвој врагјаскбд, најб агентјаскбд, прогулшкјаскбд, лодыргјаскбд тышкастбг, уж дсцпліна вбсна тышкастбг оз поз перыны тырвермбм.

„98-д кварталын“—вбр вбсна тышсб петкбдлб вбрыс, производство выввс. Ілліч колхозса брігада воц арсанчс петс уж вылб, вбр воісны первоја јбз. Геројјас моз тышкасбны вбрпрограма тыртбм вбсна. Ны лым, ны пурга, ны кбчмд оз кут, оз торк налыс ужсб.

„Тайб бзтасбм кербмыс вбл зев мантб најбс. Најб скбралісны, но век вбчсны воц асыныс ужсб—быдлун кујм да жын кубометрбн морт вылб. Колбм во, Сіман јагыс, најб вбчлісны 15-16 кубометрбц. Смла бн некыц ез вермы мірітчны 3-4 км. вылб, сбралісны, но најб вбліны зев упорядбс—ез пышпыны мбдла, ез короны „буржык“ места. Најбс вбл татчб індбма і најб ужалісны сіз, кыц вбл колб“.

„Кельд дон кбчмд лунјас вежласісны пургајасбн, тбвјасбн. Но кбчмд ні пурга ез кут најбс вбрб петбмыс. Најб ббстбмабб ыжыд кбсјасбм і сіјбс колб вбл вбчны, кбт мед мыј. Обі асылб најб четчасны да—ставыс вбл тырбма. Најб ез тбдны асыныс оланісб, Јенбжыс вбл лбз да лолаліс му вылас вбвлытбм кбчмдбн. Но брігада петс“.

Ілліч колхозса брігадаын ужалбны ловја јбз. Абу автоматјас. Најб радлбны вермбмјас вылас, но најб костыс мукбдырјіыс жембылбны, повббны обкыдјасыс:

„Обі асылб уж вылб петігбн.. брігада бт мортбн лбл ещажык. Выдлуја петысјас пн мрт бт морт сені ез вбв“.

„Коваков,—кыскасмејаслбн брігадр, медсбкыд кадас еновтс асыс брігадасб, гусбн пышјс обкыдјасыс“...

Абу і брігадкјаслы вескод кбчыдыс, пургаыс. Усло выныс, руцавлб кјасныс, но сіб сбмын сдук кжлб:

„І сыла, мыј ывлас, вбрмс вбл вбрбдлытбм, ннвбмбн ез катыв ыжыд уж сетчб пунктбм јылыс—ез петыс шоныд баракыс, ез мртбд уж вылб..“

Брігада секі сормбдчс... Но петісны. Кыц век, најб пастасісны, бостайсны плајас, черіас і мунісны, бытб вескод налы мукбдјас днкоц. Тайб вбл кбчмдбс-кбчмда чбгбмбн...

Вбл сдук, кор ставныс мбвпыштлісны баракб берббдчбм јылыс. Но секі најјас пн мн кыліс чорыд гблбс і брігада зоннас, черас вылб лептбмбн, пырс жужыд козјас пбвсб“.

Ілліч колхозлбн брігада ужалб бура. Најб тыртбны сбдббдн асыныс плансб. Но најб абу отнчныс—Барак рыгыпмомын бткаолюс ас. Најб абу брігадаынбс. Најб кыц сурб увжыкыс ужалоны. Кбт колхоз

брігада бура ужалб, тыртб лунса нормасб кык мында, тревога оз чін.

Колб кыпббны став вбрлечыс массасб. Колб кыпббны сецбм-жб кбсбм, даелун тышкасны вбр вбсна бткаолюсјаслыс. Ілліч колхозлбн брігада гбгбрвооб сіб. Но кыц кыпббны. Агітјурјтбмбб? да. Но сібб еща. Волісны уна агітаторјас, но бткаолюсјасыс ез вермыны котыртвы брігада. Сіц-кб колб петкбдлбмбн, уж прімервас најб котыртны. Котыртны сіз, мед ез гбгбрвооны брігадалыс ужсб „баквалітчбмбн“, мед уж прімерыс ачыс кыкыс, доверіјб лбл брігадалы. І Ілліч колхозлбн брігада венб бткаолюсјасбс. Венб уж прімербн, венб ббкысб полтјаскбд, лодыргјаскбд, классбвој врагкбд тышкасбм под вылын, асланыс геројскбј ужбн.

Бурец сы вбсна, мыј „брігада котыртс најб, вывсббдс налыс бтувјасб, бурсб да тупкјас, мыј позб тупкјас петан тујсб важ коласјаслы“—брігада вермс помбц нуббны тыш тырвермбм вбсна, вермс котыртны брігадаб бткаолюсјасбс. Сомын сы вбсна, мыј „кыц позб зыліны тбдчымжыка (мед оз шувы баквалітчбмбн) петкбдлыны асыныс ужаломсб да олбмсб“, вермсны асланыс берббдны Петыр Ілла кутіс пбкыд-жыка віббдлыны колхознјаслап, пбкыд-жыка мбвпыштлісны најб ужалбм јылыс, і кор скбралбмбн, кор чужбмбн, кутіс казавны выл адбм торјас, ббвц сајббм торјас“.

„Асылыс тбдтбг, Петыр Ілла кутіс пбкыд-жыка віббдлыны колхознјаслап, пбкыд-жыка мбвпыштлісны најб ужалбм јылыс, і кор скбралбмбн, кор чужбмбн, кутіс казавны выл адбм торјас, ббвц сајббм торјас“.

98-бд кварталын сібб ічбтык јукбн олбмыслбн. Вокап оз штампут јбзсб, оз мичмбд донтбм краскадн. Петкбдлб ловја јбзбс шогнас, гажнас став пышкбсса прбвворечіјб-јаснас. І. Вокаплбн очерк—туј художественној очеркб. Вокаплбн очерк торјалб мукбд очеркјасыс вылын художественостбн. Ббр-ја жчнјыс абужык ештббма. Термасыштбма. Но ставнас—Вокаплбн очерк—петкбдлбнн. кыц колб матыштчыны художествова очеркб.

Кыкурс нубдан журі,—І. Вокаплы „98-бд кварталын“ очеркыс—шуіс сетны первој премја—250 шајт.

Очеркјас пнкс мбд места ббстб Выл Пашлбн очерк „Букоірон“. Лыддан да сіп-воцад сувтб бн абзап ббсын кыпныд вермана тыш вбр вбсна. Ныршікыс Палачзаса ударнјаслбн брігада. Медбур брігада област папта. Медбурјасыс медбурјасыс. Најб не сбмын тыртісны асыныс кбсјасбмысб сбдтбдбн,—лелісны 1400 км. морт вылб. Најб ыстісны ІІбб букоірон медбур јортјасбс, кыпббны мукбдјасбс сецбм-жб тышб. Но сібб оз ачыс артыс.

Ыбын јова-на ыжыд кулакјаслбн влічнбныс. Кыпбб чорыд кос. Огарас—Гаврл Іванјас асламыс збој ужбн кысконы ас ббр-саыс вбрлечысјасбс. Мбдарас—кулакјас, за-жіточнбјас, лодыргјас, косыст, медкобур-жуазној разгібдјаство, масленіча..

„Букоірон“ очерк вібталбжык, ещажык художественностыс.

Нольб очерк конкурс выль воліс Апрельскöйлöн—„Черлöн шыыс вежсис“. Апрельскöй абу вермöма когыртны материалсö, обобщитны. Очеркыс артмöма прöстöй политическöй статкаод.

Конкурс выль воліс сöмын öтi вiет „Том ударник“—чельсады. Гiжöма жеба, кöт темаыс бур. Художествоыс абу. Лосöдыштöмбiн позö „Ударник“ журналö печатайтны.

Вiдлавны бура вiетсö тани, iчöник статтаын, он вермы.

Кывбуржасыс 150 шайт премiя сетöма Выль Пашлы „Палаззасыс ударникяслöн марш“—ыс. Мукöд кывбуржасыс весiг печатайтнысö оз тужны. Босгам кöт со Н. Матушовыс кывбур „Вежсис олöм вöрын“:

„Вöжыс крайлöн медса донä помтöм дортöм уна вöр.

Тайö куза киссiс жона

Ужалыөлöн уна вiр.

Вöжыс крайлöн ыжыд могыс,

Кодöс страна вiтчö:

Пятiлетка тыртöмбiн

Уна зев вöр лезсö“.

да с. в.

Öтi-кö, тани серпасыс абу, а мöд-кö зев гöгöрвотöм, гудралöма. Вöрыс донä, да сы куза жона киссöма вiрмыс, лiбö вöрыс уна да сы понда киссöма вiр?.. Мыжла быдбiйс колö вiрмыс мавтвы. Тöдчö, первоыс-на гiжö.

Сешöм-жö жебöс, гудралöмабöс кывбуржас А. Сталнöйлöн, Вас Педöрлöн, „Вторая пятiлетка“—дöн.

Конкурслöн—iтогжас жебöс, но конкурс нудöм ез ло прöста. Öтi-кö, конкурс сөтiс сешöм гiжöджас кыч—„98-öд кварталына“, „Буксiрöн“, „Палаззасыс ударникяслöн марш“, мöд-кö, конкурс когыртiс выль жöзöс художествоа гiжöд вылын ужалöмö, коджаслöн гiжöджасыс талун жона-на жебöс, но коджас ас вылаыс буржыка ужалöмбiн, аслаыс ужö критическöйа вiчöдöмбiн, велöдчöмбiн вермасыс лоны вöчö бур поетжаслöн, драматургжаслöн, беллетристжаслöн. Сiжö лöб найö кöжöм сажыс.

Ив. № 12

Редколлегия:

ПОПОВ Н. П.
РОЧЕВ А. Г.
ПОПОВ Ф. Ф.
ОСИПОВ И. А.

Вр. отв. редактора А. РОЧЕВ

Массової літературної уж паккідом куза ОСПС президіумлөн шуом

(МАРТ 26-д ЛУН, 1933 ВО)

Літературно-художественної організаціясос перестроїтом жылыс ВКП(б) ЦК-лөн 23-IV—1932 вога шуомыс кыподис література уж воблытом выднот да жона отсаліс советской національной література бидчымлы да зоннас массовой літературной движенно паскадомлы. Коми областын робочой да ворлежис ударникјас шыасисны ударникјасос літературао призыс нубодм выло. Национальной література, літературао кыском ударникјас отсодон, бидыо і жошм.

Но областын профорганизацијас суалісны боковы, а сіа-жб ССП-лөн Оргкомітет тырмытма вескодлісны да отсалісны літкружокјас ужлы. Літературао кыском ударникјасос абу закрепітма. Та вбсна Сыктыварын да предпріятчјас вылын (Нувчім да мук.) літкружокјаслөн ужыс зев омбла сувтбдма.

Областын национальной література, коді, ескі петкодліс Коми областын індустріалізаціја н бодм да социалістической подувывлын сіктса овмос течом, лбсбодмлыс выжм тодчанлуыс пыды боотбдм.

Облпрофсоветлөн президіум шуо:

1. Щоктыны Нувчімса завкомлы, 1-д № ворпымтан заводса завкомлы, замшбвой заводса завкомлы, став оботделјаслы да рајпрофсоветјаслы боотым нырнубодм ударникјасос літературао кыскомын, на пбасын уж сувтбдмын боотым учот выло котыртчом кружокјас, проберітны малъс ужсб, торјодны літкружокјаслы ужысны помещенно, счзбдны велодчан пособіјас (література) да сетны обм (літкружокјасбн вескодлысјаслы мывтысбм выло, література счзбдом выло да с. в.).

2. Літкружокјаслыс ужсб колб ітны культурно-массовой мукод пблос ужјаскбд (агіт проп. бригадјас, драмкружокјас да с. в.), заводса да рајомувса печаткб і да подчынитны областын козјаственно-політической мотјаслы (ворлежбм, кылбдчбм, тувсов гора-кбза с. в.).

3. Сојузса оботделјаслы сујны культ-массовой уж нубдан практикбо культбригадјаскбд да торја творче кбј бригадјас писателјаслыс областса нубдан козјаственной участокјасо да гырыо предпріятчјас выло ыстывлбм.

4. Щоктыны ОСПС са культотделлы, бтлаин ССП оргкомітеткбд, сувтбдны сэрні Культура Керка філекціја возын обласгувса літературной кабинет улб не ешажык бтн комнатаыс помещенно сетом жылыс. Апрель 15 лун кежлб вчны літературной кабинетлыс ужалач план да кабинетсб содержітом выло смета.

5. Лыдфыны коланабн апрель тблыс помын Сыктыварын літкружокјаслыс карса слот чукбртлбм

6. Щоктыны ОСПС-са культотделлы, бтлаин ССП-са Оргкомітеткбд, апрель тблысмын буржыка сорнігачны літкружокјасбн вескодлысјасос велббдм могыс Сыктыварын рытја курсјас (производство вылыс вештытбг) котыртбм жылыс.

7. Лыдфыны коланабн ССП са Оргкомітетбн торја тематической літературно художественной сборникјас лезбм.

Сіа-жб лыдфыны коланабн лезны сборник літературао кыском ударникјас гјбдјасбн.

Објажитны Сојузса Оботделјасос вожмбсчбдмбн участвујтны тајб меропріятчјасас, та выло колана обм сетбдм.

8. Рекомендуютны сојузса Оботделјаслы да завкомјаслы сујны практикбо торја коми писателјаслыс художественной гјбдјас, а сіа-жб і тематической сборникјас предпріятчјас вылын робочойјасбн лыдфбм-відлалбм, торјоннын тематической произведенийјас відлалбм да ужалыс масса пбвсб нзјбс паскбдбм.

9. Щоктыны ОСПС-са ОРС лы нубдны меропріятчјас олан условіјасосб советской коми писателјаслыс бурмбдбм куза, прікрепітны писателјасос торја ЗРК-б, столовойб

10. Лыдфыны коланабн 1933 во кежлб сујны сојузса Оботделјас сметајасб СП-сб Оргкомітетлыс ужсб паскбдбм выло 5000 шајт да корны Крајпрофсоветсб сувтбдны сорні крајувса отделјас возын сојузса Оботделјас сметајасб тајб сымсб сујом жылыс.

11. Щоктыны культ-масс. јукбдлы індынч, кушбм ногбн да мывбн участвујтны оботделјаслы тајб ужас.

12. Сечезнев јортбс торједны ССП-са оргкомітетб постожанной представительбн.

НЗК Коми
1-1

С У З Ө Д Ө Ј

Л Ы Д Д Ө Ј

ХУДОЖЕСТВ.-СÖВЕТСКÖЈ ЛИТЕРАТУРА
К О М И Ж У Р Н А Л

„У Д А Р Њ И К“

ЛЕЗОНЫ ВКП(б) ОК-лөн КУЛТПРОП да
КОМИ ОБЛАСТУВСА СÖВЕТСКÖЈ
ПИСАТЕЛЬСАС СОЮЗЛÖН ОРГКОМИТЕТ.
ПЕТО БЫД ТÖЛЫГЫН ÖТЧЫД

„УДАРЊИК“ журнал петкөдлө Коми муын, Војвын
крайын да СССР-ын социализм стрөитөм, төдмөдө совет-
скөј роч да коми художествоа литератураөн, тышка-
сө классөвөј врагјаскөд да најө агентјаскөд парвја ге-
неральнөј тувязь вöсна, нуөдө кос парвја национальнөј
политикаы кежласөмкөд, великодержавнөј шовинизмкөд
да меставывса национализмкөд.

„УДАРЊИК“ велөдө да быдтө том выль гижыясас,
„УДАРЊИК“-ын печатајтооны вистјас, кывбурјас, очерк-
јас советскөј коми гижыясаслөн.

Быд ударњиклы, вөрлезыслы, колхоз-
њиклы колө сузөдны „УДАРЊИК“, дај гижны
сетчө аслыныс, кызі тышкасөны најө асланыс участка-
ныс промфинплан тыртөм вöсна, социалистическөј стро-
ительство вöсна.

ТЕРМАСÖЈ ГИЖЫНЫ 1933 во вылө

С У З Ө Д А Н Д О Н:

3 төлыс кежлө—1 шайт 50 ур | 12 төлыс кежлө—6 шайт
6 төлыс кежлө—3 шайт | Торја номерлөн доныс 80 ур.

СУЗÖДНЫ ПОЗÖ БЫД ПОШТÖВОЈ
ОТДЕЛЕНЬНÖЫГ